

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT



DECEMBER 8 • 96



En julberättelse

Karl XI:s 1 öre 1662 i silver

Brakteatproduksjon i Norge på 1200-tallet

Frank Olrog 1914-1996

Pris 20 kr

8:e SAMLARAUKTIONEN

DEN 5 JANUARI 1997 - 10.30
STORA HOTELLET, LINKÖPING
Visning från 09.00

1 Daler 1597, 1 Riksdaler 1676 (eft.p.), 1815, 1825, 1854
2 Dukater 1702, 1719 - 1 Dukat 1845, 1860
Plåtmynt - 4 Daler SM 1756 - 2 Daler SM 1719
2 Mark 1731 - 1 öre SM 1794 Avesta
20 Kronor 1876 (utan Hj.), 1885, 1925
2 Kr 1892, 1900 - 1 Kr 1904, 1925 - 50 öre 1929
Norge - 20 Kr 1874 - 10 Kr 1874, Årsser 1968
Kedja 18 K, 150 gr. Omega Constellation 18 K
Över 100 utrop Frimärken bl.a. 3 sk banco
Vykortsalbum - Kalle Anka 1948 Nr 1
Tipp & Co sidvagnsmotorcykel, TEKNO, DINKY
KD 1908 Jultallrik - Arman "Venus"
Samekniv sign. E.P. - Gr. Steinway Flygel
- ca 850 utrop - Auktionskatalog 30:- (avdrages vid köp)
MYNTBOKEN 1997 (Nr 27) 98:-

TONKIN (Auktioner) AB

Platensgatan 11 (Box 99), 581 02 Linköping
Tel 013-12 41 70, Fax 12 41 79
Pg 76 19 52-1, Bg 173-8558



- Naturligtvis har jag ett jobb
- jag är myntsamlare!



A'DOFF GRUPPEN AB® Konsulter i ekonomistyrning

A'doff Gruppen erbjuder konsultativt stöd till företag och offentlig sektor.

Vi har stor erfarenhet av att arbeta i projektform inom följande arbetsområden:

- Verksamhetsutveckling
- Finansiering och likviditetsstyrning
- Budgetering och redovisning
- Ekonomisystem
- Bokslut och årsredovisning
- Dagligt konsultstöd för ekonomiadministration i Agresso, Cosmos mfl system
- Revision via A'doff Revision

A'doff Gruppen AB

Telefon: 08-32 87 03

Telefax: 08-30 87 16

Besöksadress: Dannemoragatan 20

Postadress: Box 23077

104 35 Stockholm

SVENSK

NUMISMATISK TIDSKRIFT

har en upplaga på 1.400 ex.
Ca 1/10 av dessa når utanför Sveriges gränser
- Norden, Europa, USA.
Tidningen kommer ut med 8 nr per år:
första veckan i
februari - maj, september - december.

Våra annonspriser är jämförelsevis låga.
För annonsering kontakta Frédéric Elfver,
tel 08-777 68 12 (kvällstid och helger).

Prisexempel:

1/1 sida (151 × 214 mm)	1.800:-
2:a omslagssidan	2.200:-
4:e omslagssidan	2.500:-
1/2 sida (151 × 105 mm)	1.000:-
1/4 sida (72 × 105 mm)	500:-
1/6 sida (47 × 105 mm)	350:-
1/12 sida (47 × 50 mm)	175:-

Sista materialdag: Den 1:a i månaden före utgivning.
Heloriginal eller manus och gärna skiss
sändes till Frédéric Elfver efter överenskommelse.

Annonser som ej är förenliga med
SNF:s, FIDEM:s och AINP:s etik avböjs.

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

i samarbete med

KUNGL. MYNTKABINETTET

Föreningen:

Banérgatan 17 nb
115 22 Stockholm
Tel 08-667 55 98
onsdag - torsdag kl 10.00 - 13.00
Fax 08-667 07 71
E-post: snf@wineasy.se

Postgiro 15 00 07-3
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken

Redaktionen:

Kungl. Myntkabinettet
Box 5405
114 84 Stockholm
Tel 08-783 94 00
Fax 08-411 22 14

Ansvarig utgivare:

Ian Wiséhn

Huvudredaktör och layout:
Monica Golabiewski Lanny

Manuskriptgranskare:

Lars O. Lagerqvist
Även tel 0152-200 79

Annonser och auktionskalender:

Frédéric Elfver
Tel 08-777 68 12
(kvällstid och helger)

Föreningens auktioner:

Jan Karlsson
Tel/Fax 018-54 83 42
Mobil 010-279 09 86
Minicall 0749-10 09 56

Prenumerationer:

Pris 150 kr/år (8 nr)
Medlemmar erhåller tidningen
automatiskt

Tryck:

Masterprint
Sätteri & Tryckeri AB

ISSN 0283-071X



SNFs program hösten 1996

Föreningslokaler är öppna för medlemmar - gärna med sällskap - en torsdagkväll i månaden. Dörrarna öppnas kl 18.30.

11 december Föreningens julfest med kaffe och frågesport.
Tag gärna med priser till lotteriet.

Om ej annat anges hålls mötena kl 18.30 på Banérgatan 17 nb. Tag buss nr 44 eller 54 eller T-bana till Karlaplan.

SNFs kansli

Besökstid 10.30-13.00 onsdag och torsdag.
Stängt: Midsommar - 1 september samt jul- och nyårshelgerna.

Redaktionen önskar SNTs läsare

en God Jul och ett Gott Nytt År!

Nästa nummer kommer ut i februari 1997!

Innehåll SNT 8 • 96

Sid

En pojke i biskopskläder - en julberättelse	180
Karl XI:s 1 öre 1662 i silver	182
SNF:s årsmöte	185
Brakteatproduksjon i Norge på 1200-tallet. I lys av numismatisk relaterade funn fra Lødöse	186
Myntets fyra åldrar	187
1996 års Gunnar Holst-medalj	187
Ömen från Lille	188
Myntframställning på lackdosa	189
Hur Linné gömde sina pengar	189
Myntets dag på Smålands museum i Växjö	190
1625 års klippingsserie, ett tillägg	192
Om vad som finns och inte finns i Kungl. Myntkabinettet	192
Julius Haganders myntsamling dokumenterad och visad	193
Postlådesparbössans historia	194
Anders Ringberg 1939-1996	194
Frank Olrog 1914-1996	195
Plakett över Ispalatset i Stockholm	196
Myntnytt	196
Mynt och sedlar på frimärken (2)	196
Nytt om böcker - recensioner	198
Mynt stulna vid inbrott i Söderköpings museum!	200
Auktioner & Mässor	202
Pressklipp	202
Föreningar	202
Föredrag	202

Omslag

Visst vore det trevligt med mer pengar i fickan nästa år! Det finns nog många som går i sådana tankar just vid nyår. Dessa önsklingar har också ofta utnyttjats i reklamsammanhang. Inte sällan har reklamaktarna använt sig av sedelns form. Om man dessutom efterliknar en sedel med högt belopp har detta ytterligare kittlat fantasin.

Vid årsskiftet 1876 utsände Hamburglotteriet ett reklamlblad, som hade stor likhet med 1000-kronors sedeln. Detta var ju en valör som de flesta aldrig någonsin kom i närheten av. Riksvapnet på reklamsedeln har fått en annan utformning. På "sedelns" fyra hörn finns texterna *Lycka, Välsstånd, God Halsa och Förmågsambet*. På sedeln finns för övrigt texten *Anno 1875 MDCCCLXXV / Nyårsönskan Vi tillönska Er under detta år den stora vinsten å Kronor 300000 Kronor samt oss Ederl forfarande förtröende och välvilja. Hamburg den 1 januari 1875. I Neuerwall 1 Isenthal & Co.*

Säkert ansåg Sveriges Riksbank och polismyndigheten att denna reklam var farlig. Om det ville sig riktigt illa blev någon lurad av "sedeln". Då blev starten på det nya året mindre lyckosam. Foto KMK.

En pojke i biskopskläder – en julberättelse

Av Eva Wiséhn

Och han sände åstad och
lät döda alla gossebarn i Betlehem
och hela området däromkring...
(Matt 2:16)

Vid jultid under medeltiden firade man Menlösa barns fest eller, som den kallades i folkmun, Narrfesten. På latin heter den festum innocentium (de oskyldigas dag) och firades till åminnelse av de stackars små gossebarn, som fick sätta livet till på order av konung Herodes i samband med Jesu födelse i Betlehem. Troligen var festen en kvarleva av romarnas *saturnalier* i kombination med kristna sedvänjor. Saturnalierna var den uppsluppna fest som firades till Saturnus ära kring den 17 december då man gav varandra presenter med verser på och slavarna fick sitta till bords och bli uppassade av sitt herrskap. Legendan om den helige Nikolaus (död ca år 350), undergöraren, lade grunden till att det slutligen blev en helt kristen fest med början på S:t Nikolaus dag och avslutning på Menlösa barns dag.

Nikolaus, som var biskop i Myra i Lycien (Mindre Asien), skall ha blivit förförd för sin kristna tro av kejsar Diokletianus och kastad i fängelse. Under kejsar Konstantin blev han frigiven och kunde återvända till sitt stift. Det var framförallt som sjö-männens men också barnens skyddshelgon han tillbads. Hans attribut som barnens skyddshelgon är tre barn i en balja. Dessa barn ska han ha återuppväckt från de döda genom att göra korstecknet över dem. Barnen fick livet som gåva.

På 1100-talet fick kulten kring den helige Nikolaus ett nytt centrum i norra Frankrike. På denna plats och i Flandern firades barnens fest med upptåg och lek. I botten fanns också en parodi på gudstjänsthandlingarna. I samband med festen utsågs en pojke att vara narrbiskop.

I England såg man lite allvarligare på *"The feast of Holy Innocense"*. Det skulle vara en själsligt upplyftande fest samtidigt som den innebär särskilda festligheter för barnen. Seden kopplas till vissa kyrkor och katedraler. Exempelvis i den lilla köpstaden Bury St Edmunds, som

var tillägnad martyrkungen Edmund som dog för sin tros skull, hade man denna fest. Här valde man varje år på S:t Nikolaus dag den 6 december en pojke, som fick titeln *"Boy Bishop"*, *"Child Bishop"* eller *"St Nicholas Bishop"*. När han blev vald var han biskop, inte genom biskopsvigning utan i kraft av sin biskoplighet. Han kläddes i fullt ornat med mitra och kråkla. Pojken blev biskop, med alla förpliktelser och rättigheter som en riktig biskop. Detta var han fram till Menlösa barns dag den 28 december, då han själv predikade och höll mässa. Därefter överlämnade han sitt ämbete till den riktige biskopen. En av hans uppgifter var att färdas runt i sitt biskopsdöme. Det var inte tänkt att han skulle stanna kvar på endast en plats. Tillsammans med andra unga pojkar som var klädda i prästkläder, åkte han ut och välsignade folket. De tog sedan katedralen i besittning och genomförde alla ceremonier utom själva mässan.

Till denna fest präglade man till pojkbiskopen myntliknande polletter eller *tokens* i bly. Polletterna präglades i Bury St Edmunds, Ely och Ipswich och distribuerades framförallt inom grevskapet Suffolk. Troligen var det tenngjutare som tillverkade polletterna eftersom de hade större erfarenhet av precisionsarbete än blygjutarna. Polletterna från Bury St Edmunds har troligen varit förebilder

för andra städer/kyrkors polletter.

Polletterna har samma storlek och stيلةlement som de samtida gångbara mynten, *groats*, *halfgroats* och *pence*. Av den anledningen tror många att de måste ha fungerat som betalningsmedel. Förmodligen motsvarade de inte värdet av de mynt de liknade utan var något mindre värda. För att så nära som möjligt likna mynt har få av S:t Nikolaus speciella kännetecken tagits med på polletterna. Däremot utgörs åtsidans text oftast av en bön till S:t Nicholas. Detta i motsats till mynten som kan ha bilden av ett helgon och en text som bara talar om vilket helgon det föreställer. Detta faktum talar för att polletterna kanske även fungerat som amuletter.

Det finns teorier om att pojkbiskopen fick almosor som han delade ut till fattiga och andra behövande. Polletterna fungerade som gåvor från S:t Nikolaus – alltså fungerade pojkbiskopen som senare tiders jultomte. Troligen kunde de i utbyte mot en pollett få mat och dryck hos gillet eller klostret. En annan teori är att man betalade för mässan. Genom dokument från tiden vet vi att man erlade en mindre penninggåva vid mässan.

I Bury St Edmunds fanns ett tolvbrödraförbund, en sammanslutning som kallades *Congregacio Duodena (Dusse)*. Dessa män tillbad St Mary



1. Boy Bishop pollett av bly (KMK 102 417:2) samt en groat från Edward IV:s tid.
Foto Jan-Eve Olsson, Raå/RIKfoto KMK neg 3866.



2. Boy Bishop polletter av bly (KMK 27 817) samt en halv groat från Edvard IV:s tid. Foto som föregående KMK neg 3920.



3. Sankt Nikolaus avbildad på ett kistebrev från 1800-talet.

men var liksom alla andra kyrkomän beroende på klostret som var ägnat S:t Nikolaus. De stod i nära kontakt med körskolan, som hade monopol på undervisningen och med S:t Nikolaus sjukhus. Både "Dusse" och S:t Nikolaus gille finns nämnda på en del polletter. Anledningen var att de stod för de lokala arragemangen kring Boy Bishop festen. Denna fest kan spåras åtminstone tillbaka till 1418.

De allra flesta polletterna har påträffats vid arkeologiska undersökningar framförallt i Bury St Edmunds. En sannolik datering av polletterna är 1480-1550.

De Boy Bishop polletter som Kungliga Myntkabinettet har i sin samling kommer från Bury St Edmunds. I Kungl Myntkabinetts samling finns tre exemplar av polletterna, en av en groats storlek och två en halv groats storlek.

Åtsidan visar ett gosshuvud i trekvartsprofil. Han är klädd i mitra och bär en kråkla. Omskriften lyder SANTE NICHOLAE ORA PRO NO[BIS] (Helige Nikolaus, bed för oss).

Frånsidan visar ett långt kors, *long cross type*. I varje korsvinkel finns tre kulor. Omskriften är skriven inom två koncentriska cirklar ECCE NOVA FACIO OMNIA / AVE REX GENTIS (Se, jag gör allting nytt / Var hälsad folkets konung). Den första delen av texten är hämtad från Apokalypsen (Uppb. 21:5): *et dixit qui sedebat in throno: ecce nova facio omnia* (och den som satt på tronen sade: se, jag gör allting nytt). Texten *Ave rex gentis Anglorum, miles Regis angelorum* (var hälsad engelska folkets konung, änglakung-

ens riddare) kommer från en växelsång som sjöngs till St Edmunds ära då kung Henrik VI besökte Bury Abbey. Man ville ära både St Edmund och den levande konungen. Denna text visar att polletten kommer från Bury St Edmunds.

I England förbjöds seden med Boy Bishop av Henrik VIII 1542, men redan under Marias regering återupptogs den för att slutligen försvinna under Elisabeth I:s tid. I vissa socknar i Yorkshire, Essex och Sussex samt vid bl.a. Eton College har festen åter firats under vårt århundrade.

Hos oss kommer S:t Nikolaus på julafton och precis som pojkbiskopen i Bury St Edmunds kommer han med gåvor och julglädje.

Eva Wiséhn

Källor och litteratur

Bibeln, Nya Testamentet, *Uppenbarelseboken*.

Bra Böckers lexikon: artikel Nikolaus. Höganäs 1995.

Ejdestam, J., *Svenskt folklexikon*. Lund 1975.

Hunt, C., *British Customs and Ceremonies. When, Where, and Why*. London 1954.

Nordisk familjebok: artikel Nikolaus. Stockholm 1913.

Rigold, S.E., *The St Nicholas or 'Boy Bishop' tokens*. Ipswich, Suffolk 1977.

Rigold, S.E., *More St Nicholas tokens from Bury St Edmunds and vicinity*. Ipswich Suffolk 1977.



4. Vår tids bild av Sankt Nikolaus, alias Jultomten.

Karl XI:s 1 öre 1662 i silver

Av Sven-Olof Källerholm

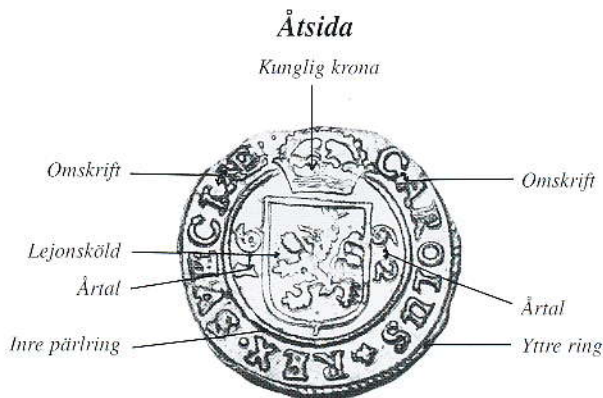
Präglingstekniken för Karl XI:s mynt har alltid fascinerat och intresserat många samlare under århundradenas lopp. Den enda litteratur som finns att ta del av är Berta Holmbergs utgåva av Isidor Adolf Bonniers efterlämnade manuskript om Karl XI:s mynt; den trycktes 1931 i en liten upplaga om 300 exemplar. En eftersökt bok idag.

Katalogen var mycket omfattande när den publicerades och är så fortfarande, men det finns många brister och felaktigheter. Det är inte lätt att bestämma alla varianter och variationer utan att ha tillgång till ett flertal exemplar av samma stamp. De stora mynten är som alltid mest noggrant genomgångna. Av 1 öre 1662 i silver finns bara en variant omnämnd. Varianterna eller variationerna är många på samtliga valörer.

En fråga som säkert många samlare har ställt sig är: varför? Det var, relativt sett, svårt och kostsamt att framställa myntstamparna; man präglade så många mynt det gick tills stampen sprack eller blev så sliten att resultatet inte blev godkänt. När det gäller 1 öre 1662 i silver finns det inte mindre än sexton varianter som jag känner till. Hur kan det komma sig att det finns så många kvar av det lilla antal som präglades, nämligen 58960 st? En förklaring kan vara att stamparna inte höll för så många mynt. Med beaktande av att det finns sexton olika varianter kan man räkna fram följande. Antag att en stamp höll för att prägla 58960/11 = ca 5360 ex till åtsidan av den övre stampen. Frånsidan 58960/15 = ca 3930 ex av den undre stampen. När det gäller påståendet att åtsidans stamp var placerad upptill och frånsidan nedtill, är detta en teori som verkar vara realistisk, när det gäller antalet präglade, vilket är en generell uppskattning, eftersom jag inte vet hur många som präglades med samma stamp för Karl X Gustav, innan stampen blev omgraverad för prägling av Karl XI:s mynt.

Fakta

Präglade 58 960 ex
Vikt 1,23 g
Diameter 17,5–19,0 mm
Finvikt silver 0,38 g
Antal kända åtsidor 11 st
Antal kända frånsidor 15 st
Antal kända varianter 16 st



Omskrifterna är på latin och betyder beträffande

åtsidan:

CAROLVS REX SVEDICVS =
KARL SVERIGES KONUNG

och frånsidan:

MONETA NOVA REGNI SVEDICVS =
KONUNGARIKET SVERIGES
NYA MYNT.

Kända varianter:

För beskrivning av de olika varianter som är kända använder jag ett nummer som 1662:1, vilket är lika med år 1662, variant 1 av nämnda årtal. Detta gör det lättare att komplettera eventuella nya varianter som kan tänkas dyka upp. Hur många från detta år kan finnas bevarade till våra dagar? Enligt beräkningar finns det inte mer än ca 0,5/1000 kvar, vilket skulle innebära 30–40 st. Det kan vara realistiskt. Eftersom det är första årtalet för denna valör med Karl XI är antalet något mer förekommande än 0,5/1000. Vad jag vet finns det 15–20 ex i privat ägo.

Kungl. Myntkabinettet har tio olika varianter; hos övriga museer uppskattar jag antalet till tio exemplar. Nyligen såldes 1 ex på Ahlströms auktion nr 53 till en lycklig köpare. Detta är det enda exemplaret av denna variation som är känt utanför Myntkabinettets samlingar, nämligen 1662:3.

Ett stort tack till Ian Wiséhn för hjälpen med foto av KMK:s 1-öringar, tack också till Tuukka Talvio för hjälp med foto av de Antellska mynten.

Sammanställningen är uppdelad i fyra grupper med var sin speciella karaktär. Foto skala 1,5:1.

Foto KMK:s ex: Gabriel Hildebrand.
Foto Antells ex: Tuukka Talvio
Foto övriga: författaren.

Källor

Bertel Tingström, Svensk numismatisk uppslagsbok, 3:e uppl., s 60, 83, 289.
Berta Holmbergs beskrivning av Bonniers samling Karl XI:s mynt, s. 121.



Grupp 1



1



2



3



4



Grupp 2

5



6



7



8



Grupp 1

är alltid präglad med Karl XI:s stamp, åralet 1662 med ompunsad 2 på 0. MM GW. Åtsidan är densamma på de fyra varianterna.

1662:1
CAROLUS + REX + SVEVICIÆ
MONETA · NOVA · REGNI · SVEVICIÆ
Privat ägare, vikt 1,15 g.

1662:2
CAROLUS + REX · SVEVICIÆ
MONETA · NOVA · REGNI · SVEVICIÆ
Ingår i KMK:s samlingar.

1662:3
CAROLUS + REX · SVEVICIÆ
MONETA · NOVA · REGNI · SVEVICIÆ
R i REGNI på bakvänt E.
Ingår i KMK:s samlingar.

1662:4
CAROLUS + REX · SVEVICIÆ

MONETA · NOVA · REGNI · SVEVICIÆ
Privat ägare, vikt 1,13 g.

Grupp 2
är präglad med Karl XI:s stamp och åralet 1662 med ren siffra 2. 3 olika åtsidestampar. MM GW.

1662:5
CAROLUS + REX + SVEVICIÆ
MONETA · NOVA · REGNI · SVEVICIÆ
Privat ägare, vikt 1,22 g.

1662:6
CAROLUS + REX + SVEVICIÆ
MONETA · NOVA · REGNI · SVEVICIÆ
Ingår i KMK:s samlingar.

1662:7
CAROLUS + REX + SVEVICIÆ
MONETA · NOVA · REGNI · SVEVICIÆ
Ingår i Antells samling, detta ex. Stiernstedt nr 1794.

1662:8
CAROLUS + REX + SVEVICIÆ
MONETA · NOVA · REGNI · SVEVICIÆ
Ingår i KMK:s samlingar. Samma åtsida 1662:5 och 1662:6.

Grupp 3
är präglad med en omgraverad Karl X Gustav:s stamp. Det finns spår efter GUS X. Åralet 1662 med ompunsad siffra 2 på 0. MM GW.

1662:9
CAROLUS + REX · SVEVICIÆ
MONETA · NOVA · REGNI · SVEVICIÆ
Ingår i KMK:s samlingar.

1662:10
CAROLUS + REX · SVEVICIÆ
MONETA · NOVA · REGNI · SVEVICIÆ
Privat ägare, vikt 0,98 g.

1662:11
CAROLUS + REX · SVEVICIÆ

Grupp 3



9



14



10



15



11



12



13



MONETA·NOVA·REGNI·SVECI:
Ingår i KMK:s samlingar.

1662:12

CAROLUS·REX·SVECIÆ
MONETA·NOVA·REGNI·SVECI:
Privat ägare.

1662:13

CAROLUS·REX·SVECIÆ
MONETA·NOVA·REGNI·SVECI
Privat ägare, vikt 0,98 g.

1662:14

CAROLUS·REX·SVECIÆ
MONETA·NOVA·REGNI·SVECI:
Privat ägare, vikt 1,24 g; detta ex är =
Bonnier nr 691.

1662:15

CAROLUS·REX·SVECIÆ
MONETA·NOVA·REGNI·SVECI:
Ingår i KMK:s samlingar.

Grupp 4



16



1663 UM



16



Grupp 4

är präglad på en omgraverad Karl X Gustav:s stamp. Årtalet 1662 med ompunsad siffra 2 på 0. Utan myntmästar-märke.

1662:16

CAROLUS·REX·SVECIÆ
MONETA·NOVA·REGNI·SVECI:
Ingår i KMK:s samlingar.

1662:16 är präglad 1663. Efter grundliga undersökningar av stamparna visar det sig, att fränsidan är stampidentisk med den från årtalet 1663 utan mm. Det finns en liten planskada upprill till vänster på skölden som har utvecklats mer och mer, därav påståendet. A i MONETA är dub-helpunsat på 1662:16 samt 1663 utan myntmästarmärke.

SNF:s årsmöte

Föreningens årsmöte hölls denna gång i Lund den 27 april med en utflykt till Köpenhamn den 28:e. En strålande vårdag tog vi oss dit med tåg eller flyg och såg fram mot att få se både Skåne och Danmark. Själva årsmötet hölls i Kulturens lokaler i den genuina Hornsbergssalen. Vid årsmötet tillkännagavs att styrelsen hade kallat Tuukka Talvio och Ian Wiséhn till korresponderande ledamöter.

Ordföranden sa följande ord i anledning av detta.

Tuukka som idag är intendent vid myntkabinettet på Nationalmuseet i Helsingfors är en av de verkligt aktiva och tongivande numismatikerna i Norden. Tuukka har under en lång rad av år publicerat numismatiska arbeten av hög klass i form av böcker och artiklar i många olika fora. Tuukkas specialområden är vikingatid, sedlar, medaljer och naturligtvis Sverige-Finlands numismatiska historia. Tuukka har också på ett förtjänstfullt sätt beskrivit olika fynd gjorda i Finlands jord. Tuukka, det är med verkligt stor glädje som vi härmed kallar Dig till korresponderande ledamot av SNF för det mycket fina sätt på vilket Du främjat numismatiken i Norden.

Ian, som är 1:e antikvarie vid KMK i Stockholm, är en mycket lärd och mångkunnig person inom det numismatiska fältet. Ian är synnerligen drivande och hans kraft resulterar i bl a en aldrig sinande ström av arbeten i numismatiskt skilda ämnen. Ian arrangerar utställningar, håller föredrag, skriver artiklar i olika fora, skriver böcker, beskriver myntfynd och var mycket aktiv vid produktionen av TV-serien "Från Krösus till Wibble" som behandlade vårt kära ämne numismatik och som visades för en större publik för ett par år sedan med repris i år. Allt Ian gör präglas av hög kvalitet och han har verkligen det skrivna ordet i sin makt. Ian har verkligen främjat SNF och numismatiken på ett mycket förtjänstfullt sätt och vi är därför mycket glada att få kalla Dig till korresponderande ledamot av Svenska Numismatiska Föreningen.

Vid Stockholms Universitet har på senare år producerats ett icke föraktligt antal uppsatser som ett led i bla arkeologistudier vid universitetet. Detta är en viktig verksamhet som ger ett inflöde av yngre forskare till ämnet – vilket ju är mycket betydelsefullt. Två av dessa tilldelades Rasmusonstipendiet (3 500 kr) vid



Samling utanför Kockska gården.



Från vänster ses Tuukka Talvio, Ian Wiséhn, Ulrika Bornestaf, Richard Kjellgren.

årsmötet, nämligen Ulrika Bornestaf och Richard Kjellgren. Ulrika har skrivit en C-uppsats om skånska borgarkrigsmynt med utgångspunkt i ca 2 600 fynd. Kronologin för de drygt etthundra typerna har i och med genomgången ändrats radikalt. Hon har också arbetat med romerska och bysantinska mynt vid Numismatiska forskningsgruppen och planerar att skriva om romerska guldmynt funna i Sverige. Richard har också skrivit en C-uppsats vid universitetet som behandlar svenska myntfynd av vikingatida tyska mynt, präglade i Friesland. Richard har vidare arbetat med att förteckna ett vikingatida skattfynd från Gotland som innehåller tyska vikingatida mynt. Han arbetar för övrigt för närvarande vid Kungl. Myntkabinettet.

Omedelbart efter årsmötetsförhandlingarna vandrade vi tvärs igenom Lundagård till Ulla Silvegrens

trevliga visning av Lunds Universitets Historiska Museums Myntkabinettet och museets övriga samlingar.

Kvällens middag hölls på Kockska gården invid Stortorget i Malmö och inkluderade en visning av detta hus, där Jörgen Kock en gång hade sitt växlingskontor. Dagen därpå ägnades åt en utflykt till Köpenhamn och ett besök på Nationalmuseet och Den kongelige Mønt- og medaillesamling med en förtäfflig guidning av Jørgen Steen Jensen och Keld Grindner-Hansen. Tillfälle gavs också att få se mynt, medaljer och böcker ur de delar i museet som inte finns i utställningen – vilket var särskilt uppskattat förstås! Besöket gav mersmak för vidare studier av museets fina samlingar.

Sammanfattningsvis var det ett lyckat årsmöte där deltagarna kunnat göra många intressanta iakttagelser och lära en hel del.

Göran Wahlquist

Brakteatproduksjon i Norge på 1200-tallet

I lys av numismatisk relaterte funn fra Lödöse

Av Svein H. Gullbekk, Oslo

Det arkeologiske materialet fra utgravningene av middelaldersenteret Lödöse har gitt oss en rekke funn av myntningsunderlag i bly og lær, som gir oss interessante innsyn i hvordan middelalderens brakteatutmynting ble utført. Pregaingen av brakteater har funnet sted ved at myntslageren har holdt stampelet i hånden og plassert den tynne blanketten på et underlag av bly eller lær. Ved å slå stampelet mot blanketten formet myntslageren et preg i blanketten og det mykere myntningsunderlaget¹ (se fig. 2). På de bevarte myntningsunderlagene fra Lödöse avtegner brakteatene seg enkeltvis med uregelmessig avstand. I visse tilfeller viser myntningsunderlagene spor etter tilfeller hvor brakteater delvis har blitt slått over eksisterende avtegninger på myntningsunderlagene. Myntningsunderlaget og myntene fra Lödöse viser at brakteatene ble slått med sylindriske stempeler på runde blanketter. Slik avtegningen av brakteatpreg fordeler seg på myntningsunderlagene av lær og de frittstående myntningsunderlagene av bly, viser det at blankettene for brakteatpreging var ferdig tilvirket da de ble preget.

Norges mynthistorie inneholder et stort antall brakteater med karakteristisk åttekantet blankettform. Foruten enkeltbokstaver er ingen av disse brakteatene forsynt med innskrifter som forteller noe nærmere om når eller hvor de er preget. C.I. Schive (1865) daterte brakteatgruppen til Magnus Lagabøte og hans sønner (1263-1319).² Gjennom studier av myntenes standard og fabrikk har Kolbjørn Skaare siden flyttet disse brakteatene til Håkon Håkonssons tid (1217-1263).³

To brakteater på samme blankett

Nylig kom jeg over en slik brakteat preget på åttekantet blankett i Myntkabinetets samling, som på sin spesielle måte kan fortelle oss noe om brakteatutmyntingens karakter i Norge på 1200-tallet. Dette funnet er på ingen måte så spektakulært som funnene fra Lödöse, men sett i sammenheng med Lödöse-funnene gir det oss et innblikk i en noe annerledes utførelse av tidens brakteatutmynting.

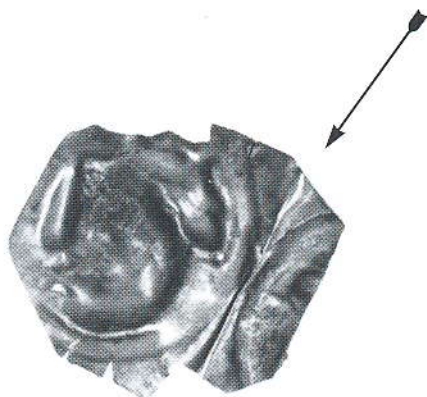


Fig. 1. Norsk brakteat fra Håkon Håkonssons tid (1217-1263) preget på åttekantet blankett.

Til høyre ser vi deler av brakteatpreg nummer to på samme blankett. Mellom brakteatpregene er det spor etter klipping. Skala 3:1.

Gjennom numismatiske kirkefunn har vi bevart flere tusen slike brakteater med åttekantede blanketter. Hittil har alle disse brakteatene fremstått som mer eller mindre godt tilklippede brakteatemner påført preg utformet av samtidens stempelskjærere i en tid hvor det norske riket strakte seg utover til Vesterhavsoyene. Dette aktuelle brakteateksemplaret er forsynt med et kronet hode i profil til venstre innenfor en ring. En vanlig type fra denne perioden. Det er grunn til å tro at det er kongen selv som er avbildet. Fremstillingene av kongehoder på utmynting fra akkurat denne perioden er imidlertid så stilistiske og forskjelligartede at de vanskelig kan tenkes å ha representert portrettlikhet med kong Håkon Håkonsson.

Hva som gjør dette lille brakteateksemplaret spesielt er at vi helt tydelig kan se to brakteater preget på samme blankett. Pregaene er plassert kant i kant. Det er kun en knapp millimeter eller to som skiller de to brakteatpregene. Det dreier seg altså ikke om et overpreg. I det lille rommet som skiller brakteatpregene ser vi tydelige spor etter bruk av saks eller lignende redskap for å skille brakteatene fra hverandre. Om vi antar at vår mann har klippet fra venstre ser vi tydelig at han har kommet

skjevt ut. Om han hadde latt klippingen følge preget for brakteaten ville han ha endt opp med en brakteat som lå betydelig under normal standard. Istedetfor å kassere eksemplaret ser det ut til at han i dette tilfellet valgte å la hensynet til standarden gå foran hensynet til preget. På den måten har han forsøkt å utbedre forskyvningen ved å klippe til et eksemplar med normal blankettstørrelse. Denne lille incidenten forteller oss at man ikke tilvirket ferdige blanketter for preging, men istedet forsynte tynne sølvplater med et antall brakteatpreg for så å klippe til brakteatene i etterkant. Derav den karakteristiske åttekantede formen på norske brakteatblanketter fra Håkon Håkonssons tid.

Uten annet materiale enn en liten skjevt klippet brakteatblankett er det vanskelig å si noe om hvor mange brakteater det var vanlig å prege på hver blankettplate. Det hadde selvfølgelig vært ønskelig å ha bevart større deler av blankettplaten for å se om myntslageren plasserte stampelet med like stor regelmessighet som vi ser i dette tilfellet. Det er imidlertid umulig å avgjøre om to eller flere brakteater stammer fra samme brakteatplate uten at vi finner en slik plate i opplysende forfatning og kontekst, men om man legger bevarte eksem-

plarer av brakteater med åttekantede blanketter ved siden av hverandre, viser det at de meget vel kan ha blitt klippet ut av større flater.

Tyske numismatikere har funnet at det enkelte steder i det 13. århundre ble preget flere enn én brakteat om gangen. Det vil si at man la flere brakteatblanketter ovenpå hverandre, kanskje 4-6, noe som resulterte i at hvert stempelslag ga flere brakteater.⁴ Vi har ikke konkrete kilder eller spor i materialet som bekrefter at en slik praksis har vært gjeldende i Norge i middelalderen. Det er dermed ikke sagt at det ikke kan ha forekommet. Om vi betrakter dette spørsmålet i lys av vår lille nyfunne kilde til brakteatpreging i Norge, er det vanskelig å tenke seg at det ble preget flere brakteater pr stempelslag i Håkon Håkonssons tid. Det skulle i så fall tilsi at man plasserte flere blankettplater ovenpå hverandre. En liten forskyvning mellom platene ville enten føre til overpreg eller at blankettflaten ble dårlig utnyttet. Det er mulig å tenke seg at slike blankettplater ble utformet med regelmessig størrelse for å bli plassert i en form hvor de ble holdt fast slik at man elimenerte muligheten for forskyvninger både den ene og den andre veien. Uten spor av slike innretninger er det imidlertid rimelig å tro at man i Norge på Håkon Håkonssons tid forsynte én og én blankettplate med preg for så å klippe blankettene fra hverandre til brakteater.

Både i den foregående perioden under Sverre Sigurdssons tid (1177-1202) og den påfølgende perioden under Magnus Lagabøte og hans sønner (1263-1319), benyttet man runde og ovale blanketter for brakteatpreging. Det er således klart at Håkon Håkonssons åttekantede brakteater representerte et særegent fenomen i norsk mynthistorie. Det kunne være praktisk å forsyne blankettplater med preg for man tilvirket brakteater i de tilfeller man skulle utgi åttekantede blanketter. Utgivelser av runde brakteater kunne medføre betydelige vanskeligheter når det gjaldt å klippe brakteatene fra hverandre om de var plassert side om side på en plate. Det er derfor vanskelig å se at brakteater ble preget på blankettplater og ikke ferdige blanketter som et generelt fenomen i norsk brakteatvirking. Vår skjevklippede brakteat med åtte kanter gjør det rimelig å tro at preging på tynne sølvplater var det vanlige på Håkon Håkonssons tid.

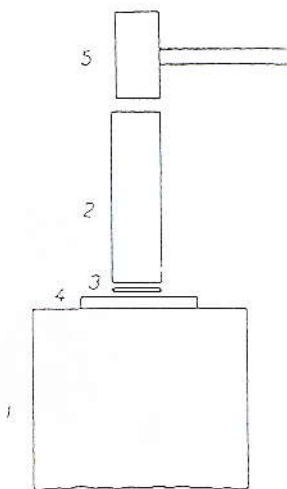


Fig. 2. Tegning av brakteatvirking slik Rune Ekre har tenkt at den foregikk i Lödöse.

Noter

- 1) Rune Ekre, Om den medeltida myntningen i Lödöse, Skärvor och fragment. Kring medeltid i Älvsborgs län. *Västgöta-Dal* 1989/90 (En årsbok från Älvsborgs Länsmuseum Vänersborg); s. 32-48 inneholder en gjennomgang av de numismatiske relaterte funnene fra Lödöse gjort etter 1963. Bengt Thordeman, Brakteatstampen från Lödöse, *Numismatiske Meddelanden XXVII* (1933), s. 65-75 behandler brakteatstampen fra Lödöse funnet på slutten av forrige århundre.
- 2) C.I. Schive, *Norges mynter i Middelalderen*. Christiania 1865.
- 3) Kolbjørn Skaare, Norsk utmynting på Håkon Håkonssons tid, *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1970, s. 5-36.
- 4) Suhle, *Wörterbuch der Münzkunde*, Berlin 1970, s. 270.

Svein H. Gullbekk är stipendiat vid Universitetets Myntkabinett i Oslo.

Spänn

Slang för 1 krona. En förklaring kan vara förkortningen sp. för texten specie på svenska mynt under 1800-talet: 1 sp, flera "spen".

Benämningen kan också komma från utlandet. I tyskan finns ordet *Späne*, som är slang för pengar.

1996 års Gunnar Holst-medalj



Gunnar Holsts stiftelse för numismatik har tildelat Christian J. Simensen, Oslo, 1996 års pris för skarp-sinnig, månsidig og oppslagsrik forskning i norsk medeltidsnumismatik. Han har utnyttet sine spesial-kunnskaper i metallurgi på ett fore-dømligt sätt men också visat stor oppfinningsriksdom i att kombinera förbisedda källor (som t ex murmäs-tarsignaturer) med moderna metoder. En stor arbetsförmåga har möj-liggjort att han kunnat bearbeta ett stort och disparat källmaterial – mynt funna i norska medeltidskyrkor. Där-vid har han ej dragit sig för att ut-nyttja avancerade matematiska formler. Simensen har givit prov på historisk inlevelse och kombinations-förmåga.

Bengt Holmén

MYNTETS FYRA ÅLDRAR

Man *Gyldne Äldren* kallat har
Den tid, då, uti alla Stater,
Ivar en uti sin ficka bar
En pung med Holländska ducater.

Se'n följde *Silfrets tidevarf*:
Riksdalrar, Piastrar, Caroliner,
Och slika oviga machiner
Man fick i handel och i arf.

Så kom den tunga *Koppartiden*,
Som gjorde ännu mer besvär,
Och säkert alla lågna lär,
Att äfven den är väl förliden.

Nu, Gud ske lof, på intet sätt
Man öfver slika bördor klagar,
Men verlden faller allom lätt
I *Pappersålderns* sälla dagar.

Anna Maria Lenngren

Ur *SKALDE-FÖRSÖK*,
Stockholm 1819.

Örnen från Lille

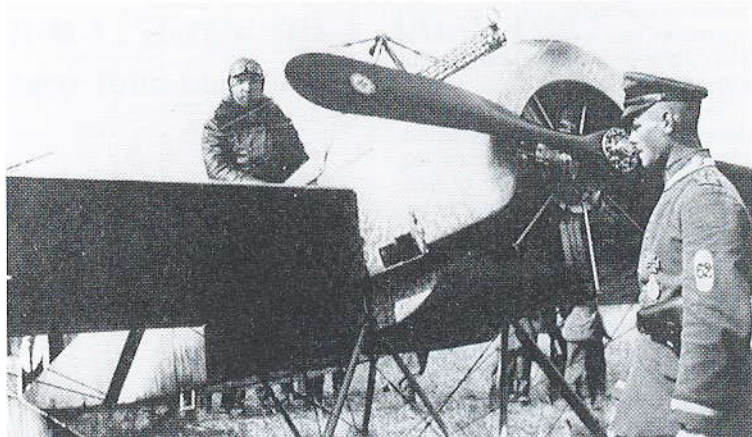
Spaken i magen och en spark på sidrodret. Med dessa till synes enkla handgrepp utfördes en av flyghistoriens klassiska manövrar – Immelmansvängen. Flygplanet rörde sig i en båge uppåt i luften, roterande kring sin egen axel för att komma ut med en kurs ändrad 180 grader.

Året var 1915 och flygföraren hette Max Immelmann, en 25-årig *Leutnant* vid *Feldfliegerabteilung 62* baserad i Flandern. Hans flygplan var en *Fokker Eindecker*, det första egentliga jaktflygplanet. Fokkermotoplanet var med sin fixerade och synkroniserade kulspjuta tekniskt helt överlägset allt vad motståndarna kunde skicka upp i luften. Flygförarna i *Royal Flying Corps* började av den anledningen under hösten 1915 galghumoristiskt benämna sig själva *Fokker fodder*.

Immelmann nådde under sin korta karriär – han dog i en luftstrid i juni 1916 – en enorm berömmelse. Kriget på västfronten hade 1915 gått i stå, och krigspropagandan längtade efter glamorösa hjältar. De unga flygarna, som kämpade ensamma likt medeltida riddare på tornerspel, erbjöd ett sådant material. Mellan augusti 1915 och juni året därpå sköt Immelmann ned femton fientliga flygplan. Varje ny luftseger uppmärksammades livligt av den tyska pressen, som snart döpte honom till *der Adler von Lille*, vilket syftar på hans jaktmarker i norra Frankrike. Berömmelsen för detta Tysklands första flygaräss blev så stor, att han under hösten 1915 fick upp till femtio brev om dagen i beundrarpost.

Det var för samtiden en självklarhet, att en sådan hjälte också måste förevigas i form av en medalj. Medaljkonsten har ju ända sedan sin födelse under renässansen varit ett propagandainstrument. På det exemplar, som Kungl Myntkabinetet förvärvat på en auktion i Hamburg med anslag från Sven Svenssons stiftelse, avbildas Max Immelmann i uniform och dekorerad med det kejserliga Tysklands högsta militära utmärkelse *Pour le Mérite*. Bilden överensstämmer väl med det porträtt som i form av vykort spreds över Tyskland i tusental under 1915 och 1916.

Mera konstnärligt originell och påtagligt propagandistisk är fränsidan. Här ser vi hur den tyska örnen – med krona, utbredda vingar och utspärrade klor – anfaller en ömkligt



Två fotografier av Lt Max Immelmann vid sin Fokker E I, 1915.
Se också längst ned på sidan.



Medalj över den tyske stridsflygaren
Max Immelmann.

Konstnär: R Bachmann, 1916. Silver.
KMK 102 444. Foto: Jan Eve Olsson.



flaxande vingklippt fransk tupp. Att det handlar om just en fransk motståndare framgår tydligt av att tuppen bär den karakteristiska jakobinmössan, som varit en symbol för fransmännen sedan revolutionen.

Medaljen är präglad i silver och konstnär är österrikaren R Bachmann, som i övrigt är känd för sina medaljer över några av den österrikisk-ungerska dubbelmonarkiens potentater såsom ärkehertig Franz Ferdinand, amiral Anton Haus och general von Borsevic.

Henrik Klackenberg

Myntframställning på lackdosa

Ofta får museipersonal försöka bedöma de mest skiftande föremål. Alltid förväntas korrekta svar som ger uttömmande svar på allt det som ägaren undrar.

För några år sedan mottog Nordiska museet från en privatperson en lackdosa för snus för bedömning. Det visade sig snabbt att föremålet hade dokumenterats av museet redan 1931. Då var ägaren S. Neumans konsthandel i Stockholm.

Lackdosor är i och för sig inte så ovanliga, men just den här har en avbildning av ett Gustav Vasasmynt samt en text som antyder att dosan tillverkats omkring 1530! Här följer en kort beskrivning av föremålet:

Dosan är av svart lack med ornering i guld. Längd 8,5 cm, bredd 6,5 cm, höjd 3 cm. Invändigt är dosan guldmålad. Orneringen på sidorna är till stor del utsliten. På ryggsidan ornament, på de övriga en inskrift: *Gudh....Sverijes Almoga*. På locket avbildas ett "mynt" eller en medalj. I båda fallen tycks det vara en ren fantasiprodukt från tillverkarens sida. "Myntet" visar profilbilden av en kung med hermelinmantel och på huvudet en öppen krona. Kungen själv har svallande långt hår och likaså långt skägg. Den som framställt kungen tycks inte ha haft någon uppfattning om hur den verkliga kungen sett ut. Runt porträttet finns en omskrift som lyder: *GUSTAVUS REX SVECIAE 1528 DOMINUS. MUNDIAE*. [sic!] skall vara: *MUNDI*] Vid sidorna av "myntet" finns texten: *Anno / 1529* samt därunder Sveriges tre kronor och de korslagda dalapilarna.

Även på dosans botten finns orneringar. I mittpartiet finns en vase framför korslagda svärd och spira.



Snusdosa gjord "gamblare" än i verkligheten. Foto Nordiska Museet. Priv. ägo.

Framför dessa två attribut och därunder finns de tre kronorna. Vid sidorna finns texten *PRO PATRIA*. Runt dessa svenska symboler finns en text: *åt And: Gudmundson Gifven af the hustrv. BRITA A^o 1530*.

Allt tycks vara gjort för att få dosan att verka äldre än den egentligen är. Detta var inte heller ovanligt under 1700-talet. För det är troligen då som dosan tillverkats. Varför kan den då inte vara gjord på 1500-talet? De tidigaste europeiska lackdosorna för snus är nämligen kända först från och med 1720-talet. Tillverkningen i

Storbritannien startade vid denna tid, bl a i Pontypool i Wales och i Birmingham. Där tillverkades dosor i svart och rött lack, sköldpaddsimitation, guldfärg eller polykromt måleri och mahognymitation. En del av dosorna hade påmålade motiv i form av topografiska scener eller kineserier. Vid 1700-talets mitt började man att tillverka dosornas stommar av papper-maché. Dessa dosor framställdes av utvalt papper vilket i lämplig form tillskars, hoplimmades och lackades. Papperet kunde ibland läggas på en stomme av trä.

Ian Wiséhn

Hur Linné gömde sina pengar

Vid nyåret 1735 reser Linné åt utrikes orter. I följe hade han Claes Sohlberg, medicinae studiosus. I Amsterdam upphöll sig Linné i åtta dagar för att beskåda stadens prakt och märkvärdigheter. Därefter reser han sjövägen till Harderwijk, där han tenteras, examineras, disputerar och promoveras.

Det internationella genombrottet i den vetenskapliga världen fick Linné under sin utlandsresa (1735-1738),

som närmast gällde Holland, men då också Tyskland, England och Frankrike besöktes.

Frågan uppstår emellertid om hur Linné klarade sin personliga ekonomi under den långa utlandsvistelsen. Säkert hade han möjlighet att kvittera ut pengar från någon bankir i Holland. Vanligen hade resenärer redan i förväg ordnat så att pengar fanns till hands vid framkomsten. Men de flesta behövde ändå pengar under resan och ett litet reservkapi-

tal. I denna fråga kan vi få närmare besked om hur Linné hade löst frågan. I Linnésällskapets årsbok 1935 talas i en uppsats av Arvid Hj. Ugglas, *Linneus almanacksanteckningar för 1735*, om att den unge Linné hade dukater som han hade fått av sin far insydd i skärpet i flera rader. Detta är ju ett klassiskt knep som säkert de flesta tjuvar kände till, men det kändes nog säkrare än att ha pengarna i kappsäcken.

IW

Myntets dag på Smålands museum i Växjö

Lördagen den 28 september arrangerade Värends numismatiska förening tillsammans med Smålands museum traditionsenligt Myntets dag. På grund av om- och tillbyggnad av museets lokaler måste arrangemanget utgå under 1995. Den gamla kyrksalen i museets äldsta byggnadskropp hade välvilligt ställts till föreningens förfogande inför dagens mynpremiär.

Myntmessa och utställningar

Tre inbjudna mynthandlare saluförde ett varierat och rikligt lager av numismatika till en stor publik av samlare och intresserade från när och fjärran. Vidare ställde fyra av föreningens medlemmar ut valda delar ur sina samlingar. Således kunde den intresserade fascineras av svenska spelpenningar i vackert skick. De utställda exemplaren representerade allmänna spelpenningar i koppar, vilka som bekant ofta har Avesta som präglingsort. I en annan monter visades, mycket passande, två hela och en halv dukat präglade av guld från Ädelfors gruva utanför Vetlanda i Småland. Denne samlare hade också lyckats förvärva och ställa ut tre stuffer (malmbitar) med gediget guld från ursprungsgruvan i Germunderyd. Stuffer liknade dessa hittades år 1738 och gav upphov till brytningen i Ädelfors. Vidare kunde beses en vacker typsamling svenska mynt samt en monter med utvalda kopparmynt.

Ur Wexiö gymnasii myntkabinets "gömmor" hade arrangerats en tematutställning med smålandspolletter, av vilka flera veterligen är obeskrivna. Bland annat fanns tre olika brännvinspolletter (?) för Göteborgs-systemet i Wexiö, alla i utsökt kvalitet. I samma monter låg även en tryckplåt till sedlar i valören 20 rdr, avsedda för Huseby bruk. Plåten kan dateras till 1830-talet. Exakt år går inte att fastställa, ty sista siffran i årtalet skulle förmodligen skrivas för hand på den färdiga sedelblanketten. Det kan noteras att husebysedlar från 1830-talet är okända i dag. Inför visningen trycktes därför några negativa provexemplar i syfte att bättre kunna studera de tänkta sedlarna. Ett sådant fanns utställt för beskådande, jämför bild 2.



Utställningar och mynthandel i kyrksalen under Myntets dag på Smålands museum i Växjö. Foto författaren.

Plåtmyntsfynd från Loshultskuppen

I Wexiö gymnasii myntkabinett, strax intill kyrksalen, fanns de tio plåtmynten utställda som på eftermiddagen den 14 maj i år hittades utanför Älmhult, sex mil söder om Växjö. Dessa 2-dalrar representerar årtalen 1674-76 och förmodas tillhöra den sägenomspunna Loshultskuppen år 1676. De funna plåtarna är numera konserverade och inlösta av Kungl Myntkabinettet i Stockholm. På grund av det stora lokala intresset var de dagen till ära välvilligt utlånade till Smålands museum.

Till nypremiären var det därför extra glädjande att kunna erbjuda, förutom nämnda utställningar och sedvanliga mässarrangemang, ett föredrag betitlat "Plåtmynten i Sveriges historia". Som föredragshållare engagerades fil.dr Bertel Tingström, Uppsala, och föreståndaren för Wexiö gymnasii myntkabinett Lars Thor.

Föredrag

Ungefär fyrtio personer – inte enbart numismatiskt intresserade – hade sltit upp i museets nya hörsal, se bild 3. Under tecknad, i egenskap av ordförande i Värends numismatiska förening, hälsade den tillresta föredragshållaren och de närvarande välkomna, varefter Lars Thor gav en tidsbild av Sverige före och under stormaktstiden. Särskild tonvikt la-

des på förhållandet mellan Sverige och Danmark.

Därefter var det dags för föredragets huvudtalare Bertel Tingström att ta till orda. Han behandlade inledningsvis kopparhandeln och den allmänna historien kring plåtmynten. Att plåtmynten exporterats som metallmärktes av den sammanställning över bevarade exemplar som förevisades. Ett flertal länder över hela världen finns representerade. Vidare redogjorde Tingström för valören 1/2 daler sm:s tillkomst. Värdet motsvarade nämligen en daglön under denna tid. Föredragshållaren berörde samtidigt syn på plåtmynten i jämförelse med de betydligt behändigare sedlarna från Stockholms Banco från 1660-talet. En detalj som nämndes, och som kanske inte alla samlare noterat, är att plåtmynten tillverkades till år 1809, dock med stämplars daterade under den senare delen av Adolf Fredriks regering! Sista utsatta årtal är 1768.

Vidare fick de närvarande förklaringen till varför Gustavsbergsbolaget (kopparleverantör till vissa sällsynta plåtmynt) heter som det gör. Bolaget grundades nämligen år 1746, det vill säga samma år som Gustav III föddes. En parallell är Carlbergsbolaget, vars namn och tillkomst kan härledas till sedermera Karl XIII:s födelseår, 1748. Delen av föredraget som behandlade präglingsteknik omfattade bland annat plåtmyntens karakteristiska utseende. Tingström av-

slöjade till exempel hur man avgör att en plåt är äkta genom att studera stämplarna. På avestaplåtar skall dessa vara orienterade inbördes på ett speciellt sätt, beroende på de fyra arbetarnas vridning av plåten vid präglingen. Som gammal artillerist med hörselskador spekulerade Tingström ett ögonblick över arbetsmiljön vid plåtmyntspräglingen.

Nästa avsnitt av föredraget behandlade fynden av plåtmynt. Här intar Finland en särställning. Diabilder med fyndkartor över Finland mellan åren 1710 och 1714 visades. Under perioden spreds fynden mot nordväst. Detta har, enligt Tingström, en intressant förklaring i det att de grävdes ned alltefter den ryska arméns framryckning. De stora fynden, det vill säga Themsen / England 1975, Madras i Indien år 1985 och Nicobar / Sydafrika 1987, behandlades översiktligt. Bland annat nämndes att i Nicobarfyndet hittades den i dag enda kända emballagelädan för plåtmynt. Tingström nämnde, att han inom kort planerar att än en gång resa till Sydafrika. Denna gång för att slutföra sin forskning om fyndet.

Därefter tog Tingström upp ämnet för dagen, Loshultskuppen. Han omtalade att det endast har skett två stora transporter av plåtmynt under krig. Under finska kriget år 1741 (1 miljon daler sm) och Loshult 1676. Man vet i dag inget om värdet av transporten. En uppskattning säger att 30-50.000 daler sm transporterades. Tingström spekulerade över hur många vagnar som behövdes. Han antog att vikten borde ha varit cirka 40 ton, mest plåtmynt präglade från och med 1674. Det skulle krävas 80 vagnar à 500 kg per vagn! Tingström tillstod dessutom att överslaget torde vara tilltaget i underkant. En del av de stulna mynten grävdes troligen ned så gott som omedelbart, eftersom det rådde orostider i gränstrakterna mot Danmark. Några av plåtmyntsfynden i Småland, Halland och Skåne samt på Öland härstammar sannolikt från denna kupp.

Förmaning och upprop

Till sist riktade Tingström en förmaning till de närvarande och andra att alltid vända sig till polisen, länsmuseum eller Riksantikvarieämbetet (det vill säga Kungl Myntkabinettet när det gäller mynt e.dyl.) när man påträffat ett fynd. Då får man, enligt Tingström, en garanti på att handläggningen av fyndet sker på rätt sätt. Man skall absolut inte avlägsna mynten från platsen. Då kan viktig in-



Bertel Tingström, bilden, och Lars Thor höll ett mycket uppskattat föredrag under titeln "Plåtmynten i Sveriges historia". Foto författaren.



Provtryck av 20 örd för Huseby bruk, 1830-tal. Några bevarade seddlar från detta årtionde är inte kända. Trycket utfört av Lindströms Boktryckeri AB under september 1996. Trycket är datorinverterat inför denna publicering. Skala 50% av naturligt storlek.

formation gå förlorad. Han berättade att myntens emballage (vidjor, näver etc), placering (kulturlandskap – kanske i en förfallen byggnad eller skogsmark) med mera är viktiga informationskällor i forskningsarbetet.

Dessutom passade han på tillfället att lansera en idé om ett allmänt upprop angående sägner om myntskatter i allmänhet och Loshultskuppen i synnerhet. Genom artiklar och annonser i tidningarna i Småland och norra Skåne kunde man i så fall få kontakt med traditionsbärarna.

Efter föredraget överräckte Lars Thor en gemensam bokgåva från museet och föreningen, *Tidens form, visioner i svenskt glas*. Smålands museum har under 1996 som bekant fått status som riksmuseum för glas: Sveriges glasmuseum.

Strax före klockan fyra på eftermiddagen gjordes de sista affärerna upp i kyrksalen, varefter årets Myntets dag vid Smålands museum var till ända.

Hjärtligt välkommen till Myntets dag 1997!

Jan-Olof Björk

1625 års klippingserie, ett tillägg

Denna notis kompletterar
tidigare artikel –
1625 års klippingserie, de s.k. provmynten
– publicerad i SNT 5•96.

Sedan nämnda artikel skrevs har författaren funnit ytterligare ett exemplar av ettöret i klippingserien. Det skedde vid en genomgång av Riksbankens samling som förvaras separat i Kungl Myntkabinettet i Stockholm.

Det nyfunna exemplaret är märkligt såtillvida att det är "runt" (jämför Sveriges Mynt 1521-1977, sid 106 nr 170). Formen verkar ha tillkommit genom att kanterna bearbetats parallellt med myntytorna, det vill säga *in mot centrum*. Därefter har man, av utscendat att döma, troligen hyfsat kanten genom att klippa bort ett stycke av den, se bild 1. Den knappa vikten, 25.02 gram mot föreskrivna 28.30, indikerar också detta. Det andra kända runda exemplaret, jämför tidigare artikel och avbildning till SM 170, skiljer sig på många punkter från det nu beskrivna. Det exemplaret synes vara uthamrat *vinkekrävt mot myntytorna*, med andra ord *ut från myntets centrum*. Kanterna är ej heller klippta efter uthamringen.

Om orsaken till dessa tilltag kan man bara spekulera. En anledning



Nyupptäckt 1 öre klipping 1625 med "spansk sköld".

Det andra kända exemplaret som uthamrats till rund form. Notera skillnaderna mellan detta och det avbildade i Sveriges Mynt 1521-1977, SM 170.

Riksbankens samling. Foto: KMK, Skala 1:1.

gavs i SNT 5•96. Den går ut på att när klippingarna avlystes som giltigt betalningsmedel år 1629, omarbetades de till "rundmynt". På så sätt kunde de fortsätta att cirkulera som mynt och inte som metall. Samtidigt och kanske viktigast kom man undan inlösningsavgiften på 15 daler per skeppund. (I den tidigare artikeln har årtalet 1629 av misstag angivits till 1626, vilket härmed korrigeras.)

Det nyupptäckta exemplaret är stampidentiskt med de övriga och har stampställningen 180 grader, dvs motvända sidor. Myntet visar i övrigt tydliga spår av cirkulation samtidigt som det är behäftat med korrosionsfläckar. Eftersom exemplaret tidigare är obeskrivet och proveniensen

okänd kan man inte dra några slutsatser om myntet påträffats i ett fynd eller liknande. Kuriöst nog är alltså detta exemplar inte upptaget i Hans Hildebrands *Samlingen af svenska mynt i Riksbankens myntkabinett*. Denna skrift publicerades år 1889. Förmodligen fanns dock exemplaret i Riksbankens samling redan vid den tiden. Möjligen döljer sig detta exemplar bakom beskrivningen av nr 6 på sidan 133 i nämnda bok. Detta nummer omfattar "2 ex" av 1 öre klipping 1625. Eller har man helt framt intaget tagit upp exemplaret på grund av dess misshandlade utseende. Till sist ett tack till Richard Kjellgren, KMK, för fotoanskaffning.

Jan-Olof Björk

Om vad som finns och inte finns i Kungl. Myntkabinettet

De samlingar som finns på våra museer är vanligtvis offentliga. Detta faktum gör att många människor ute i landet, särskilt de med intresse och kompetens inom ett särskilt område, vet mycket om vad som ingår i samlingarna. Så ska det vara och det är nästan undantagslöst till gagn för det enskilda museet. I vissa fall kan det emellertid vara svårt för en privatperson att exakt veta vad som ingår i en samling. Vad gäller ett museum som Kungl. Myntkabinettet kan det vara särskilt svårt, dels för att samlingarna är så oerhört stora (mer än en halv miljon föremål), dels för att delar av samlingarna funnits under så lång tid. De anställdas intresse för olika områden inom numismatiken har skiftat och skiftat alltjämt, vilket påverkar kunskapen om vad som finns och var det för tillfället är placerat.

Med anledning av det här vill vi lämna en rättelse till en uppgift som står att läsa

i katalogen till Antikörens auktion nr 16 (18/3-95). Där nämns ett antal mynttyper som inte skulle vara representerade i KMKs samlingar. Bland annat ett halvöre utan år (nr 219). Myntet är en kopparklipping från Gustav II Adolfs tid. Enligt min mening finns det ett sådant mynt i KMKs samling. KMKs exemplar är förvisso i sämre skick än det mynt som avbildades i auktionskatalogen, men sannolikt är det samma typ (se bild).

Det är en förhoppning från vår sida att våra samlingar så småningom ska bli tillgängliga i sin helhet, vilket för övrigt ingår i museets instruktioner. Arbetet med att göra dem tillgängliga är i och med flytten till Slotsbacken påbörjat såväl vid det för första gången finns en rimlig möjlighet att organisera dem ordentligt. Det innebär att vi dels har fått en möjlighet att glesa ut materialet (många myntbrickor ligger idag lager på lager, vilket försvårar en överblick), dels att arbetet med att registrera, fotografera osv, väsentligt förklarats. Om någon vill ha reda på något om en viss typ eller något sådant, ska det vara möjligt för oss att inom rimlig tid

vidarebefordra den uppgiften. Detta bör utesluta möjligheten till felaktiga uppgifter om våra samlingars innehåll, och dessutom att det vid tvivel blir enklare att kontrollera en uppgift liknande den ovan nämnda. Som avslutning vill vi samtidigt påpeka att det alltid är till glädje för oss när våra föremål omnämns i olika sammanhang.

RK



1/2 öre med nyköpingsvase och utan årtal. I KMKs samling u. inv.nr.



Den välbesökta utställningen i Bukowskis lokaler.

Julius Haganders myntsamling dokumenterad och visad



Herman Lindqvist inviger utställningen.

Den 28 oktober ställde utlandssvensken Julius Hagander för första gången ut delar av sin stora förmåliga samling av svenska guldmynt och riksdalrar. Detta ägde rum i anrika auktionsfirman Bukowskis lokaler på Arsenalsgatan i Stockholm. Mynten exponerades i eleganta funktionella montrar utformade av Jan Połasek.

Den kände och numera även hängivet numismatiskt intresserade Herman Lindqvist invigde värtaligt utställningen. För utställningen hade en vacker katalog över de etthundra mynt som visades författats av Lars O Lagerqvist och Ulf Nordlind. Utställningen, som varade fram tom 3 november, blev mycket välbesökt och uppskattad. SNF vill framföra ett varmt tack till Bukowskis för att de upplät sina lokaler. Henryk Bukowski, grundaren till firman Bukowski, var på sin tid en stor och kunnig numismatiker, speciellt inom sedelområdet, och ordnade många mynt- och medaljauktioner. På tisdagen den 29 oktober höll Herman Lindqvist ett mycket fängslande och uppskattat föredrag om Henryk Bukowski och Stockholm 1864-1900. Lars O Lagerqvist fängslade som vanligt sin stora publik på onsdagskvällen den 30 oktober med ett föredrag om kända svenska myntsamlare och numismatiker. Båda föredragen hölls i Bukowskis utställningslokaler.

I samband med utställningen presenterades ett verkligt praktverk i vilket hela den Haganderska samlingen dokumenterats. Boken recenserar i detta nummer av SNT av Ian Wiséhn.



Julius Hagander samspråkar med Torbjörn Sundqvist.

Till sist ett stort och varmt tack till Julius Hagander för att vi fått se en del av hans fantastiska samling och att det numera genom bokverket är möjligt att på vackra bilder tagna av Gabriel Hildebrand bekanta sig med hela samlingen i smakfull omgivning.

Torbjörn Sundqvist

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt sedlar medaljer
ordnar nålmärken



Öppettider
Vardagar 10.00 - 18.00
Lördagar 10.00 - 14.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08-411 50 81
Fax. 08-411 52 23

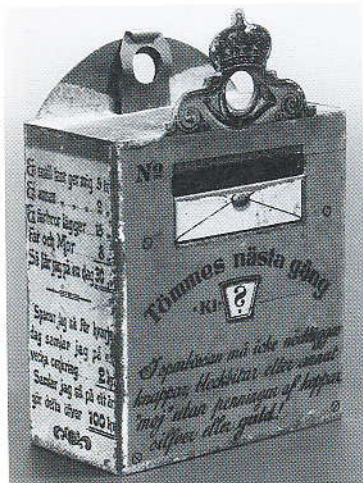


Foto: Gunnel Jansson.

Under 1800-talet låg sparandet i tiden. Det var då man insåg att det var viktigt att tänka på sin ekonomi. Den som sparade kunde skaffa sig en bättre framtid. Det var även under detta sekel som sparbankerna stiftades i Sverige. Naturligtvis var det också viktigt för barnen att spara. Att även små belopp var av värde förstår man av den här behandlade sparbössan.

Det är en svensk plåtsparböss i form av en röd brevlåda som har sin förebild i de tidiga danska brevlådorna. Ända sedan de första postlådorna sattes upp i England har de stått som förebild för sparbössor. Till Danmark kom postlådorna år 1876. Kort därefter tillverkades den första danska banksparbössan i form av en postlåda. På dessa stod bl.a. "PENGEPOSTKASSE" och förmaningen "HERI MAA IKKE LAEGGES FALSKE PENGE. TÖMMES EFTER BEHAG"

De danska postlådesparbössorna blev även mycket populära i Sverige och såljs i viss skala fortfarande. Det tillverkades även röda svenska postlådesparbössor som denna, men senare kom de gula postlådorna till Sverige och då blev även de små postlådesparbössorna av samma färg. Just den här sparbössan är från sekelskiftet och har inskriften "SPARLÅDA - SPARSAMHET ÄR EN DYGD". Den finns i Kungliga Myntkabinetts samlingar. Den är röd till färgen och krönt med Postverkets monogram, men liknar bara delvis den danska förlagan. Vid myntinkastet står "TÖMMES NÄSTA GÅNG KL:?" och där under "I SPARBÖSSAN MÅ ICKE NEDLÄGGAS KNAPPAR, BLECKBITAR ELLER ANNAT MOJ UTAN PENNINGAR AF KOPPAR, SILFVER ELLER GULD". På sidorna står uppmanande text om hur mycket en flitig sparare kan få ihop under ett antal år.

"EN SNÄLL TANT GER MIG 5 öre
EN ANNAN TANT GER MIG 2 öre
EN FARBROR LÄGGER 15 öre
FAR OCH MOR 8 öre
SÅ FÅR JAG PÅ EN DAG 30 öre

SPARAR JAG SÅ FÖR HVARJE
DAG SAMLAR JAG PÅ EN VECKA
OMKRING 2 kr
SAMLAR JAG SÅ PÅ ETT ÅR GÖR
DETTA ÖFVER 100 kr"

På den andra kortsidan följer fortsättningen:

"SÄTTER JAG SÅ MINA PENNINGAR I EN BANK UNDER 10 ÅR HAR JAG NÄR JAG BLIR STOR ÖFVER 2000 kr SPARADE!
MÅNGA BÄCKAR SMÅ GÖR EN STOR Å"

Jakob Nilsson
PRAO-elev KMK



Anders Ringberg 1939-1996

En duktig och hedervärd kollega har oväntat gått ur tiden. Anders Ringberg föddes i Stockholm den 5 februari 1939, son till Karl Erik Ringberg och Susanna, f. Berg. Han avlade sin studentexamen 1958 och påbörjade militärtjänstgöring följande år vid Svea Livgarde, där han sedermera blev kapten i reserven. Åren 1962-63 bedrev han juridikstudier vid Stockholms universitet. 1963-65 tjänstgjorde han på Handelskammaren i Düsseldorf. Sin numismatiska bana började han 1964 i B. Ahlström Mynthandel, och 1967 fick Anders anställning hos Galerie des Monnaies, först i Lausanne och sedan med ansvar för filialen i Düsseldorf. 1981 övertog han rörelsen och blev helt sin egen. 1988 blev han anställd på nytt och nu hos den anrika firma Frankfurter Münzhandlung i Frankfurt a.M., där Anders framgångsrikt arbetade fram till sin hastiga bortgång den 19 oktober.

Anders Ringberg var en mycket framstående mynthandlare. Vi behöver bara gå till alla de fina auktionskataloger som kommit under åren - värdefulla referensverk för framtiden. Vi minns speciellt den stora Dr. Otto Smith-auktionen i Düsseldorf 1977, som hölls tillsammans med B. Ahlström Mynthandel - vi kollegor var väl nästan alla där! Anders hade starka rötter i Sverige och tillbringade alltid somrarna på Aspö i Stockholms skärgård, där han hade sin älskade fritidsstuga.

Alla tackar vi Anders för vad han betytt som vän och numismatiker.

Bjarne Ahlström Ulf Nordlind

HÅKAN WESTERLUND

MYNTHANDEL

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Spec. sedlar
Betalar bra för sedlar före 1930

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
TEL 08-11 08 07

Prenumerera på
årsret och jubileumsmynt
från Norge, Danmark och Finland
genom oss.

Även utgåvor från hela världen.
Sedlar. Polletter.

Listor skickas gratis.

NORRTÄLJE MYNT AB

Box 4, 761 21 Norrtälje
Tel. 0176 - 168 26, Fax 0176-168 56



Här ses Frank Olrog omgiven av sin hustru, Anne-Marie, och Lars O. Lagerqvist. Fotot togs under NNU:s möte i Stockholm i september 1995 av Gabriel Hildebrand.

Frank Olrog 1914 - 1996

Allas vår kamrat i numismatiken och medlem i SNF sedan 62 år, förre förlagsredaktören Frank Olrog, avled den 16 oktober efter en längre tids sjukdom, närmast sörjd av sin hustru Anne-Marie, tre barn med familjer och barnbarn, men också av en talrik krets av vänner.

Frank föddes den 24 mars 1914 i Stockholm som son till jägmästare Claes Olrog och dennes hustru Sigrid, f. Tersmeden. Han tog studenten i Beskowska skolan i födelsestaden och studerade sedan juridik och konsthistoria vid Högskolan där. Under andra världskriget deltog han 1940 som frivillig i finska vinterkriget och var sedan, som de flesta svenska män, under långa perioder inkallad för militärtjänstgöring fram till 1945. Han uppnådde graden som vpl fänrik. Under samma tid blev han anställd vid P A Norstedt & Söner Förlag AB - närmare bestämt 1942 och som korrekturläsare, en specialitet som man måste ha medfödda anlag till. Han blev kvar där till sin pensionering 1979, avancerande till förlagsredaktör vid juridiska avdelningen. Det var han som hjälpte de höga jurister som ger ut Sveriges Rikes Lag och som hade många praktiska redigeringsbekymmer - den alltid lika gemytliga och skämt-

samme Frank löste alla problem.

Redan som pojke samlade Frank - reklamlappar, välgörhetsmärken och mynt. Så tidigt som 1934 gick han med i Svenska Numismatiska Föreningen och hade vid sin bortgång, som inledningsvis konstaterades, varit medlem längre än någon annan av oss. I styrelsen satt han 1962-85, sista tiden som vice ordförande; han var sedan kvar som medlem i vissa kommittéer. Vår tidning Myntkontakt/SNT redigerade han professionellt under åren 1979-80 och dessutom Numismatiska Meddelanden några år tidigare tillsammans med Willy Schwabacher och under-tecknad. Ett lika trevligt som oavlönat hedersuppdrag. Naturligtvis får vi inte glömma Franks fina, ja enastående insats som auktionsförärrare åren 1964-85 - han efterträdde den legendariske Georg de Laval och följdes sedan av Madeleine Greijer. Frånvarandes inrop skötte han elegant och så fort det inte var en stockholmare han förvärvade något åt, hette det oföränderligt "landsorten", även om budet kommit från Malmö eller Göteborg...

Som numismatiker och amatörforskare specialiserade sig Frank på S:t Barthélemy, vår sista koloni, och dess kontramarkerade mynt; han be-

sökte arkiv på Guadeloupe och i London, givetvis också S:t Barth och var en aktiv medlem i S:t Barthélemy-Sällskapet. Forskningarna av-satte åtskilliga uppsatser, många av dem i SNT. Det var alltid lika trevligt att ha honom som gästforskare vid ett fönsterbord i Kungl. Myntkabinettet.

Frank hedrades med flera utmärkelser av vår förening. Han blev korresponderande ledamot 1985, hedersledamot 1994 och tilldelades 1986 förtjänstmedaljen i guld, en utmärkelse som bara ytterligare en medlem fått, även han en av 1914 års män och som också lämnat oss, Nils-Uno Fornander.

Alla vi som lärt känna Frank saknar honom mycket. Han hade bara vänner. En kulturellt mångsidig och beläst person, alltid gladlynt och humoristisk, debattglad utan att sära någon, älskad av hela sin stora familj. Tänk att det finns sådana människor! Vi minns honom och tänker mycket på honom.

LLJ

Frank Olgros numismatiska bibliografi följer i ett senare nummer av SNT.



Plakett över Ispalatset i Stockholm. Den överlämnades som gåva till Kungl. Myntkabinettet 1943 av Hallbergs Guldsmeds Aktiebolag (inv nr 23 075:3). Foto: Jan Eve Olsson, RIK-foto. Skala 1:1.

Plakett över Ispalatset i Stockholm

Bland den rika floran av idrottsmedaljer och plaketter finns en till sitt utförande annorlunda plakett. Den har ett mittmotiv som visar Ispalatset (i en hangar) med ett flygplan ovanför. Under Ispalatset syns en man som spelar curling utomhus. På de två sidostyckena avbildas en man som konståker samt en ishockeyspelare. Överst och underst på mittdelen finns texten: ISPALATSET / STOCKHOLM.

Plaketten, som finns i silver och brons, mäter 90x62 mm. Den är utförd under 1930-talet hos C.G. Hallbergs Guldsmeds Aktiebolag i Stockholm. Det är okänt vem som graverat plaketten, men vi vet att flera berömda medaljgravörer arbetade hos Hallbergs under 1930-talet som tex Erik Lindberg, Sven Kulle och Svante Nilsson.

Under 1800-talet var banor på sjöis vanligast men denna is är, som vi alla vet, mestadels sträv, svår att be-

vattna och sköta samt spricker lätt. Då sjöbanor dessutom är föga lämpade för större publik, började man anlägga banor på idrottsplatser.

Den första inomhusbanan ("ispalats") var *Henglers Circus* i London, byggd 1897. Den första utebanan med konstis var Engelmännbanan i Wien från 1909.

I Sverige fanns länge endast en inomhusbana, nämligen det sk Ispalatset vid Lindarängen på östra Djurgården i Stockholm. Här låg Stockholms första riktiga hästkapploppningsbana från 1890 till 1918. På 1920-talet anlades stadens första flyghamn, en sjöflyghamn, vid Lindarängsviken. I hangaren bedrevs senare skridskoåkning på den konstfrusna isen. Det är den hangaren som syns på plaketten och flygplanet i luften ger en antydning om den övriga verksamheten på platsen. Ispalatset togs i bruk 1931.

IW

Mynt och sedlar på frimärken (2)

Den tidigare artikeln i SNT 5 • 94 saknar de frimärken, som givits ut till Riksbankens 300-årsjubileum. Motivet på dessa frimärken finns beskrivet av Torgny Lindgren i Myntkontakt/SNT 8 • 81. Sigillet på frimärket är i själva verket den svartstämpel som finns på de tidiga svenska transportsedlarna enligt Lennart Wallén, *Sveriges Sedlar*, typ 3 och 4. Senare sedlar har ymnighetshornens spetsar närmare varandra. Sigillet skars i hårt trä efter en ritning av Elias Brenner. Se även Torgny Lindgren, *Riksbankens sedelhistoria*, bild 8-10. Endast en bevarad sedel finns av vardera typen från 1727 och 1729 samt ett formulär.

Facit 339, Carl Gustaf Tessin (1695-1770), kulturfrämjare med myntintresse.

Facit 349-350, Oscar Montelius (1843-1921) utgivet 1943, arkeolog och numismatiker.

Facit 624-625, Riksbanken 300 år 1968: Svartstämpel från transportsedel 1727-1729.

Facit H203-204, häftesomslag 1968 med samma svartstämpel som på frimärket.

Det finns ytterligare ett antal myntsamlare som beskrivits i E Nathorst-Böös & I Wiséhn, *Numismatiska forskare och myntsamlare...* Följande av dessa finns på frimärken:

Drottning Kristina, Sverige Facit 265, H366, pKe69, Finland Facit 1107.

Carl Peter Thunberg (1743-1828), Facit 827.

Adolph Ulric Grill (1752-1797), Facit 788, Söderfors smedja med sin brukspatron.

Henrik Gabriel Porthan (1739-1804), Finland Facit 193.

Dessutom finns Olaus Petri, Polhem och Swedenborg både på frimärken och beskrivna som myntsamlare i boken. Även Georg Stiemthielm (1598-1672), Facit 762, skulle kunna nämnas med hänsyn till hans förslag om måtsystemet, i första hand rymdmätt med ett dolt decimalsystem.

Nils-Unö Fornander beskriver i *Myntkontakt/SNT 7 • 81* numismatisk filateli från de nordiska länderna. Utöver de beskrivna frimärkena finns Norden-frimärken från 1969 från Sverige, Norge, Danmark, Finland och Island. Alla har samma motiv med handelskepp från Hedeby-mynt funna på Björkö i Mälaren.

Norge har senare gett ut ett frimärke 1988 med ett riksdalermynt präglat i Christiania (Oslo) år 1628. Finland gav 1985 ut ett frimärkshäfte med sedelmotiv, *Sedeltryckning i Finland under 100 år*.

MYNTNYTT

Norge

En ny 50-öring har kommit ut i Norge under 1996. På åtsidan finns kungakronan. Under denna Den Kongelige Mynts märke, hammare och bergsjärn, samt myntdirektören Jan Erik Johansens märke, JEJ. På fransidan syns ett fabeldjur från portalen på Urnes stavkyrka. I omskriften 50 ØRE • NOREG • 1996. I mitten formgivaren Grazyna Jolanta Lindaus signatur.



Diameter: 18,5 mm

Tjocklek: 1,7 mm

Vikt: 3,6 g

Legering: Myntbrons (97% koppar, 2,5% zink, 0,5% tenn)



Norge gav ut nya frimärken 1995 till minne av Posten 350 år med frimärket Pengeformidling (mynt och sedlar).

Det finns ett svenskt 25 öres frimärke från 1975 med guldgubbar som finns i guldrummet på Historiska Museet i Stockholm. Den nu försvunna Vadstena-brakteaten finns som motiv på ett frimärkshäfte HA25 Fornnordisk mytologi från 1981. Fortida skatter med en guldrakteat med Oden från Ravlunda i Skåne gavs ut på ett nytt frimärke 1995. Det finns även danska frimärken från 1993 med guldgubbar.



SVERIGES RIKSBANK 300 ÅR
VALÖR 45 ÖRE • PRIS 4 50



Förstadsstämplor

Det finns stämplor på förstadsbrev med mynt- eller sedelmotiv. Tryckt bild på själva kuvertet är i det flesta fall privata tryck som inte har något samband med Postverket. De av Postverket utgivna kuverten har ofta stämplat i boktryck, medan privata kuvert har Postverkets handstämpel. Alla förstadskuvert 1968-1975 finns på officiella kuvert utan påtryckt bild. Datum och poststämpelns motiv:

15.5.1968 Sittande Moder Svea från sedelserien 1890-1963 (Riksbanken 300 år).

22.1.1971 Blodsklippingens åtsida från 1568.

8.5.1972 Svartsjödalems frånsida från 1547.

26.4.1973 Kufiskt silvermynt från Samarkand 930-talet (Springare och Vikingaskepp).

20.5.1975 Olaf Gudfredssons York-mynt med korp 939-941 (Tjädertupp och Rökstenen).

7.10.1978 Mynt 2 öre klipping 1626 (Postkort med regalskeppet Vasa).

28.3.1990 Mynt med båtmotiv från 800-talet funnet i Birka (Vikingar).

28.3.1990 Mynt Olof Skötkonung 995 (Maxikort Nr 52-55).

Jan Alexandersson

Referenser

Vadstena-brakteaten, Myntkontakt 9 • 77 s 26.

Sirater och emblematiske figurer (Transportedlamas svartstämpel), Myntkontakt 10 • 77 s 10.

En numismatisk poststämpel (St Barthélemy), Myntkontakt 3 • 78 s 80.

Ymighetshorn i Riksbankens emblemhistoria, Myntkontakt 4-5 • 80 s 98.

Numismatisk filateli I, Myntkontakt/SNT 7 • 81 s 147, Myntkontakt/SNT 8 • 81 s 166.

Kring ett frimärke (Riksbanken 300 år), Myntkontakt/SNT 8 • 81 s 168.

The Royal Mint i frimärkshäfte, SNT 9-10 • 83 s 265.

Sedeltryckning i Finland under 100 år – nytt frimärkshäfte, SNT 1 • 86 s 10.

Georg Stiernhielm och tanken på ett decimalsystem i svensk mynträkning på 1600-talet, SNT 4/5 • 87 s 160.

Ett intressant vikingamynt (Olaf Gudfredsson), SNT 9/10 • 88 s 244.

Oscar Montelii numismatiska författarskap, SNT 9/10 • 88 s 251.

Mynt och sedlar på svenska frimärken, SNT 5 • 94 s 137.

E Nathorst-Böös & I Wiséhn: Numismatiska forskare och myntsamlare i Sverige fram till 1830-talet, NM XXXVI, 1987 (tillägg i SNT 1 • 93 s 18).



LUNDS MYNTHANDEL

KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR

MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR

GRATIS LAGERLISTA
(uppgiv samlarområde)

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel 046-14 43 69



Nytt om böcker - recensioner

Lagerqvist, L.O., Hirsch, H. & Nordlind, U: Sverige och dess forna besittningars guldmynt och riksdalrar från Gustav I till Carl XVI Gustaf 1521-1996. Samling Julius Hagander. Samproduktion mellan Verlag Stämpfli + Cie AG, Bern och Svenska Numismatiska Föreningen, Stockholm. Text på svenska och tyska. 1996, format 21 x 29,7 cm. ISBN 91-85204-17-X (Svenska Numismatiska Föreningen) och ISBN 3-7272-9295-4 (Stämpfli). 574 sidor. Inbunden med skyddsomslag. Rikt illustrerad med färgbilder. Den tyska översättningen är utförd av Julius Hagander, Vera Hatz, Hans-Peter Naumann och Marianne Sauter. Fotograf är Gabriel Hildebrand.

Pris 850 kronor, för medlemmar i SNF 550 kronor, porto tillkommer. Boken kan beställas från Svenska Numismatiska Föreningen, Banérgatan 17, n.b. 115 22 Stockholm, tel. 08/667 55 98, fax 08/667 07 71. OBS, endast 1 ex per medlem kan beställas till detta pris.

På bordet framför mig ligger en fantastisk bok. Den är mycket intressant, spännande, omfattande och vacker! Första intrycket skvallrar direkt om kvalitet i text och bild. Man förstår att här ligger år av forskning och arbete. Det är naturligtvis också imponerande att en av Tysklands främsta numismatiker, Dr Vera Hatz, arbetat med översättning och att professor Ulla Ehrensvärd utfört korrekturläsningen tillsammans med andra lika kunniga personer.

Det är få förunnade att få se sin samling publicerad i bokform. Men så är det inte heller någon vanlig dylik! Boken bygger på en förnämlig privatsamling av svenska mynt, sammanbragt av Julius Hagander, riksdalrar. Den är inriktad på guldmynt samt riksdalrar fr.o.m. Gustav I (1521-1560) t.o.m. Carl XVI Gustaf (1973-).

Vem är Julius Hagander? Han föddes 1925 i Rostock, Mecklenburg, som son till fabrikören Julius Hagander (d.ä.) från Malmö och Erika, född Spekin. På fader-nernt kommer familjen från norra Skåne. De första skolåren bodde Julius Hagander i Hamburg och Weinheim. Därefter blev det studier i Sverige, Sigtunaskolan, där han 1945 tog studenten. Han gjorde svensk militärtjänst 1945-46 som reservofficersaspirant med flygutbildning vid Kgl. Krigsflygskolan i Ljungbyhed. Han blev fänrik och jaktflygare. År 1957 blev han kapten i Flygvapnets reserv. När militärtjänstgöringen var över utbildade sig Julius Hagander i Schweiz, närmare bestämt vid Schweizerische Wirtschafts- und Werwaltungs- Hochschule i St. Gallen och blev där lic. oec. 1950. Åren 1952-53 genomgick han en speciell kurs i marknadsföring vid Handelshögskolan i Stockholm. Då hade han nyligen gift sig med Monika Schneider från Lenzburg, Schweiz. I Sverige tjänstgjorde Julius

Hagander vid Sveriges Allmänna Exportförening. År 1955 anställdes han som VD för Elastinwerk AG i Triesen (Liechtenstein), tillverkare av förpackningar speciellt för korv- och köttindustrin. År 1975 blev han arbetande styrelseordförande och samma år partner i Naturin Werk Becker & Co., Weinheim, Schweiz.

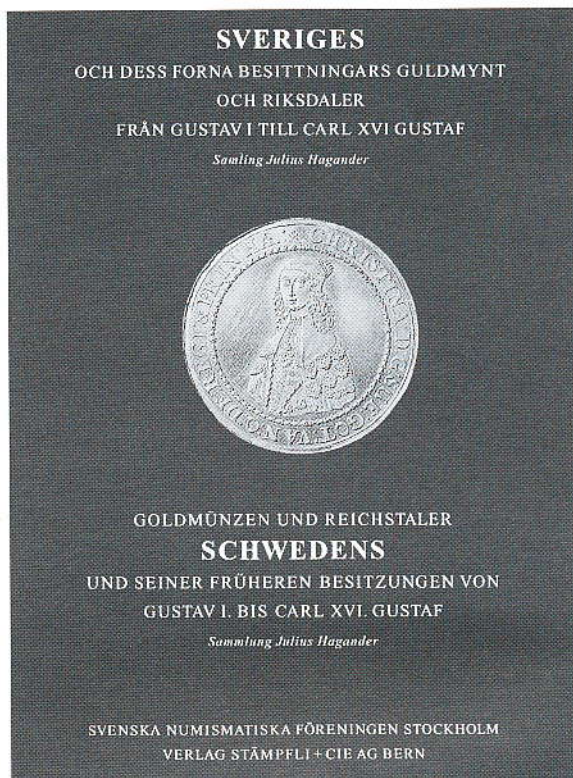
Julius Hagander började tidigt att samla på svenska mynt. Det är främst guldmynt och riksdalrar som roar. Därmed är det tiden från Gustav Vasa till våra dagar som gäller för denne tvärlärande storsamlare. Resultatet har blivit den förnämsta myntsamling som sammanbragts i våra dagar.

För några år sedan beslutade Julius Hagander att han skulle utge en bok över sin myntsamling. Undertecknad uppfattar inte detta beslut som något egoistiskt utan i stället en önskan att dela med sig av en fantastisk samling och samtidigt försöka skildra en del av vår svenska historia. Det finns något av gamla tiders svensk patriot över Hagander. Det skulle idag behövas fler av den sorten!

När väl beslutet om boken var taget skulle författarna väljas. Det är inte så märkligt att det blev trion Lars O. Lagerqvist, Ulf Nordlind och Hans Hirsch. De hör till de främsta inom svensk numismatik och de har förmågan att driva ett sånt

projekt till slutförande. Att Lars O. Lagerqvist fördelades uppgiften att skriva en resonerande text om svensk mynthistoria är mycket lyckat. Vem annars skulle ha kunnat skriva en så lärd text på så flytande manér. Han inleder sin text på sidan 13 och anser sig inte färdig förrän på sidan 320. Därefter övergår han till sitt favoritämne - svensk myntprägning. Detta kapitel täcker drygt tio sidor, men ändå kallas det "en sammanfattning"! När Lars O. Lagerqvist skriver mynthistoria blir det också lätt historia och kanske framför allt de svenska kungarnas historia. Hela tiden tar han emellertid in myntpolitiken och myntens historia. Detta gör att vi lätt och omärkligt invigs i även de svårare delarna av Sveriges penningpolitik. Här kan undertecknad dock inte gå in på enskilda delar av denna text utan konstaterar endast att den som läser texten och kommer ihåg hälften utan tvekan blivit mycket lärd. Att texten också översatts till tyska är en välgärning. Detta måste vara första gången som tyskspråkiga läsare får möjlighet att närmare läsa om svenska mynt från 1520 till våra dagar. Säkert kommer boken att finna många läsare i Tyskland, Österrike och Schweiz.

Från sidan 345 till 528 följer katalogen över Julius Haganders samling. Naturligt-



vis är även här allt i färg. Denna del har författats av Ulf Nordlind och Hans Hirsch. Deras arbete kan utan tvekel anses vara exakt utfört. Varje mynt är väl beskrivet. Myntens inskrifter är komplett utskrivna. Myntligtvis finns här uppgifter om metall, vikt, diameter, stämpelställning och räffling. Direkt därefter kommer referensuppgifter, hur myntet förvärvats samt proveniensuppgifter. Sistnämnda uppgift kan vara nog så svår att fastställa, men här finns nästan genomgående sådana uppgifter. Bildkvaliteten är överallt mycket god. Samtliga myntbilder ligger mot en ljusblå (serafimerblå) färgplatta.

Efter katalogen återfinns alla inskrifter i alfabetisk ordning med översättningar. Därefter följer en rad mycket nyttiga kapitel: kungatitlar, heraldik, myntorter från 1521 både i Sverige och i besittningarna, myntmästare från 1521, myntgravörer från 1521, myntmästare i de svenska besittningarna. Till sist kommer det alltid viktiga person-, Orts- och sakregistret. Allt lika noggrant utfört.

Det måste vara unikt i 1996 års Sverige att en så påkostad bok kan utges. De svenska och tyska läsarna gratuleras till många herdestunder med Julius Haganders samling. Det enda negativa som undertecknad kan anföra mot boken är svårigheten att läsa den i sängen. Den väger nämligen flera kilo!

Ian Wiséhn

**Lagerqvist, L.O. & Nordlind, U.: Kle-
noder ur ett myntkabinett. Samling
Julius Hagander.** Utgivare är Bukowski
Auktioner AB och Ulf Nordlinds Mynt-
handel AB. Skriften är tryckt hos Stämp-
fli + Cie AG, Bern 1996. 36 sidor, färg-
illustrationer.

I anslutning till att ovanstående bok utkommit anordnade Bukowski Auktioner AB i samarbete med Ulf Nordlinds Mynthandel AB en utställning på Arsenalsgatan i Stockholm. Invigningen skedde 29 oktober 1996.

Enkelt trevligt förord med uppgifter om Henry Bukowski och numismatiken är skriven av Bukowskis VD Carl-Gustaf Petersén. Först presenteras Julius Hagander och den svenska mynthistorien. Därefter kommer katalogen med 100 utvalda mynt ur Haganders samling. De uppgifter som finns här är nog så nyttiga. Att Lars O. Lagerqvist finns bakom många lärda kommentarer märks tydligt. Sista avsnittet i skriften har fått rubriken "Att samla mynt" och är riktad till alla de som fun-
derar på myntsamlade som en lärorik och trevlig hobby. Katalogen är utskott designad. Säkert intresserar den även de fäkunniga. Här bör även nämnas att utställningen i Bukowskis lokaler var vacker och lättillgänglig.

IW

**Morten Eske Mortensen: Dansk-Norsk
Myntpris-Årbok 1995/96;** 212 s. (Oslo
1996; distribution Grellers Forlag, Drejø-
gade 26F, DK-2100 København Ø) Cir-
kapis 300 DKK.

Sedan tjugo år tillbaka har tyska mynt-
samlare kunnat köpa en sammanfattning
av föregående års auktionsresultat, *Deut-
sches Münzpreis-Jahrbuch*. Den flitige
danske numismatikern Morten Eske Mor-
tensen har nu funnit tiden mogen att
etablera begreppet på den skandinaviska
myntmarknaden. Tidigare i år utkom
sålunda *Dansk-Norsk Myntpris-Årbok
1995/96*, vilken avser att följas upp med
en svensk motsvarighet i höst.

Det stora värdet av dylika sammanställ-
ningar ligger givetvis i möjligheten att få
en faktisk bild av vissa mynts marknads-
värden. Värderingskataloger i all ära,
men de har ju den svagheten att de in-
nehåller uppskattningar av marknadspris-
erna.

Tyvärr är det emellertid så, att ett
mynts auktionspris är beroende av ett
flertal faktorer som kan vara svåra – för
att inte säga omöjliga – att redovisa i ett
verk som Myntpris-Årboken. Kvalitets-
sättningen tenderar ju att variera mellan
auktionshusen, så att vissa har en mer
konservativ syn än andra. God utprägling,
attraktiv patina etc. kan också åstadkom-
ma stora prisskillnader mellan slitage-
mässigt likvärdiga exemplar. Slutligen lä-
ter ju den allmänna auktionsstämningen
sig svårigen översättas till uppställningar
i tabellform. En auktion kan ju vara "ka-
tastrof" eller "succé" av många olika or-
saker.

Även om en kritisk läsare tar ovanstå-
ende faktorer i beaktande vid läsningen
av Myntpris-Årboken, så utgör den fortfa-
rande en rik källa till kunskap om mynt-
marknaden. Man slipper ju mycket le-
tande i auktionskataloger, trots att man
ofta måste gå tillbaka till dem för att lex-
jämföra illustrationer.

Myntpris-Årboken redovisar alla auk-
tionspriser i danska kronor exklusive köp-
parprovision och eventuellt moms. Vad
köparen av ett aktuellt mynt i själva ver-
ket har betalt måste man således omräkna
med hänsyn till dessa faktorer. De olika
auktionshusens villkor redovisas, liksom
gällande valutakurser vid respektive auk-
tionstillfälle. Tyvärr varierar ju auktions-
villkoren beroende på vem köparen är; en
privatperson kan ju exempelvis inte dra av
någon moms, medan en juridisk person
har möjlighet till det. Vidare betalar ju
handlare en lägre köparprovision hos vissa
auktionsfirmor. Detta gör en redovis-
ning av auktionspriserna av Myntpris-År-
bokens slag mindre exakta än vad man i
förstone skulle kunna tro.

Katalogens layout är på det hela taget
lättläst och uppställningen likaledes lätt-
gripbar. För de danska, slesvig-holsten-
ska, gotländska, svenska och västindiska
myntens vidkommande följer uppställ-
ningen principen "lägsta nominal först –
högsta sist", medan de norska är ordnade
tvärtom (med hänvisning till ordnings-
följden i Ahlström / Brekke / Hemmings-
sons *Norges mynter*). Detta verkar kanske
en smula inkonsekvent.

Som svensk vill man också gärna rika
en anmärkning mot uttrycket "danske
konger i Sverige 1449-1565" på katalo-
gens omslag och försättsblad. De svenska
eller svenskrelaterade präglingar som re-
dovisas rör sig i själva verket om de
danska unionskungarnas (Kristian I och
Hans) svenska mynt samt alla gotländska
mynt som präglats under öns *danska*
överhöghet. Detta borde med andra ord
korrigeras/preciseras i kommande upplagor.
Rec. hoppas nämligen att Morten
Eske Mortensen orkar uppdatera detta
nyttiga verk i framtiden, till glädje för oss
kalenderbitare inom numismatiken.

Bengt Hemmingsson

KÖPES

Bukowski: Nr. 1, 6, 7, 8, 10, 11b, 13, 19, 20, 23, 26, 52, 55, 60b, 72, 73, 77, 82, 85, 89, 98, 99, 103, 116, 117, 123, 125, 127, 132, 137, 142, 144, 147, 155, 159, 184.
Holmberg: Lager: 1, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 28, 29, 42, 50.
Högberg: Nr 1 (1949), "Vårörfert 1958".
"Numismatisk litteratur 1959".
Antell: del III (text-planscher).
Myntfont: Komplet 1973-80.
H. Werner: Mynt tunnå i Westergötlands Jord.

Se även mina sökannonser i nr 5/94 och i nr 6/96
(obs felaktigt hem-tel nr i denna), där det mesta
fortfarande sökes.

Kjell Holmberg

Gråna Dalby, 755 91 Uppsala
Tel: 018-38 23 47 (hem) - 16 52 34 (arb)

mynt
tidningen 

... är tidningen för Dig
som är intresserad av historia,
konst, ekonomi, kultur etc.
D.v.s. MYNT & SAMLANDE!

PRENUMERERA NU!

½ år = 140:- 1 år = 280:-

Postgiro 482 06 15 - 5.

Tel 031-18 24 30 Fax 031-18 39 60

Mynt stulna vid inbrott i Söderköpings museum!

Ca 150 mynt stals vid inbrott i Söderköpings museum (S:t Ragnhilds Gille) natten mellan 6 och 7 november. 76 av dessa är fynd från två kyrkor, S:t Lars kyrka i Söderköping och Drothems kyrka i Drothems socken, och tillhör Kungl. Myntkabinetet. Mynten var deponerade och utställda i Söderköpings museum. Här visas mynten som de är dokumenterade i KMK:s register över myntfynd.

Drothems kyrka

1. Lejonbrakteat. LL XVII:4a.
2. E-brakteat. LL XVIII:B:1a.
3. Birger Magnusson. LL XXIII:4.
- 4-6. Brakteater med krönt huvud.
- 7-8. Brakteater med krönt A.
9. Brakteat med krönt S.
- 10-13. Bokstavsbrakteater. LL XXX:3-7.
- 14-15. Magnus Eriksson. Lejon(krona. LL XXVI:1-3.
- 16-17. Magnus Eriksson. Strålringsbrakteater. LL XXVIII:2.
18. Johan III. Stockholm. 2 penningar.
- 19-21. Gotland. örtugar. LL XXXV.
- 22-25. Danmark. Erik av Pommern. Kronbrakteater.
26. Norge. Magnus Eriksson. Krönt huvud) (O. NM 43:1.
- 27-33. Mecklenburg. Tjurhuvudbrakteater.
- 34-37. Brakteatfragment.

Litteratur

Gumowski, M.: Handbuch der polnischen Numismatik. Graz 1960.

LL = Lagerqvist, L.O.: Svenska mynt. Stockholm 1970.

NM = Norges mynter. Ahlström, Brekke, Hemmingsson. Stockholm 1976.

S:t Lars kyrka

- 1-2. Brakteater med krönt huvud.
4. Gustav Vasa. Stockholm. 4 penningar 1560.
- 5-6. Johan III. Stockholm. 2 öre 1573.
7. Johan av Östergötland. 1 öre u.å.
8. Gustav II Adolf. Stockholm. 1 öre 162-.
9. Gustav II Adolf. Stockholm. 1/2 öre 1615.
10. Gustav II Adolf. Säter/Nyköping. 1/2 öre 162-.
11. Gustav II Adolf. Säter. Fyrk 1624.
12. Kristina. Stockholm. 1 öre 1636.
- 13-16. 1/4 öre 1634 ff.
- 17-21. Karl XI. Avesta. 1/6 öre sm 1666-77.
- 22-23. Karl XII. Avesta. 1/6 öre sm 170-, 1718.
24. Ulrika Eleonora. Stockholm. 1 öre km 17--.
25. Fredrik I. Avesta. 1 öre sm 1736.
26. Fredrik I. Stockholm. 1/2 öre sm 1720.
- 27-29. Fredrik I. 1 öre km 1724-25.
30. Fredrik I. Avesta. 1 öre km 1749.
31. Gotland. örtug. LL XXXV:3.
- 32-34. Gotland. örtugar. LL XXXV:4.
35. Danmark. Erik av Pommern. Kronbrakteat.
- 36-38. Mecklenburg. Tjurhuvudbrakteater.
39. Stralsund. S-brakteat.
40. Polen. Johan Albert 1492-1501. Halvgroschen. Gumowski 467.

Drothems kyrka





1



2



4



5



6



7



8



9



12



31



32



33



34



35



36



37



38



39



40



10



11



13



14



15



16



17



18



19



20



21



22



23



24



25



26



27



28



29



30

AUKTIONER

UTLÄNDSKA

December	2-4	Frankfurt, Frankfurter Münzhandlung
	3-4	New York, Stack's
	5	New York, Vecchi
	7	New York, Kolbe
	11-13	Mannheim, Kurpfälz, Münzhandlung
	14	Holmasto, Helsingfors
	14	Belgium, Elsen
Januari	8	Orlando, Bowers and Merena
	25	Holmasto, Helsingfors
Februari	12	New York, Stack's
	12-14	München, Partin
	19-22	München, Hirsch
	22	Long Beach, Ponterio
	22	Bruxelles, Elsen
	27	Singapore, Taisei-Baldwin-Gillo
Mars	3	München, Giessener Münzhandlung
	4	London, Spink
	6-7	Baltimore, Bowers and Merena
	12-14	Osnabrück, Künker
	15	Holmasto, Helsingfors

MÄSSOR

UTLÄNDSKA

Januari	17-19	International Basle Coin Convention
Februari / Mars	28-2	Singapore Coin Convention

**KÖPER - SÄLJER - VÄRDERAR
ARRANGERAR
KVALITETSAUKTIONER**

**Inlämningar mottages under
hela året! Låga provisioner!
Snabba redovisningar!**

**ANTIKÖREN
MYNTHANDEL**

**Stureplatsen 1, 411 39 Göteborg
Tel & Fax 031-18 39 60**

Vi tackar våra
kunder
för det gångna
året och önskar en
trevlig helg!



**B. AHLSTRÖM
MYNTHANDEL AB**

Normalmstorg 1, 1tr.
Box 7662 103 94 STOCKHOLM
TEL: 08-10 10 10 FAX: 08-678 77 77

FÖREDRAG



The Félix Neubergh Lecture

Sedan 1977 ges varje år i oktober The Félix Neubergh Lecture vid Göteborgs universitet. Föredraget behandlar varannan gång "Banking and Finance" och varannan gång arkeologi. Till föreläsare utses internationellt kända och framstående personer. Medalj och penningpris hör till.

Årets föreläsare var professor Brita Malmer, Stockholm, arkeolog och numismatiker, internationellt känd specialist på de äldsta mynten från Norden. Föredraget hölls 11 oktober med titeln *Knud, Olav och Olof. Nya källor till Nordens historia omkring år 1000.* □

PRESSKLIPP

Guldskatt funnen i rivningshus

En guldskatt spreds över gatan när egyptiska hantverkare rev ett hus i byn Domeira i Nildeltat, rapporterar pressen i Kairo. Bybor lyckades smita iväg med en del av mynten, men myndigheterna kunde ändå samla ihop 107 av dem.

Mynten var från det bysantinska riket som härskade över Egypten åren 395-640. Enligt en tidning vägrade de sammanlagt över ett kilo. Polisen spärrade av byggnaden i fråga för att låta experter granska vad som finns kvar av skatten. (TT-Reuter)

Fyra romerska guldmunt

från det bysantinska riket har grävts fram i en grav i Kina, meddelar den kinesiska nyhetsbyrån Nya Kina. Graven i den nordvästliga Ningxia-provinsen är från tiden år 386-581, och mynten är de första av detta slag som har hittats i Kina. "De speglar det historiska kulturutbytet mellan det gamla Kina och Rom", säger Luo Feng som är vice museichef i Guyuan i Ningxia. Bysantinska riket tillkom vid Romerska rikets delning på 300-talet och existerade fram till Konstantinopels fall till turkarna år 1453. (TT-AFP)

FÖRENINGAR

Myntklubben Skilling Banco

12/12. Christian Hamrin:
Präglingsavvikelse: Julbord.

16/1. *Köp, byt och sälj.* Medtag mynt för byte eller försäljning.

13/2. Torbjörn Lindström:
Guldmunt före florin och dukat.

23/2. *Antik- och samlarmässa i Cuperpolen, Linköping.* Kl. 10.00-15.30. Entré 20 kr. Bordsbeställning genom Sven Arweson, tel. 013-762 38.

Till
Svenska Numismatiska Föreningens

Auktion nr 135

(APRIL / MAJ 1997)

söker vi alla slags objekt av numismatiskt intresse.

Mynt, Medaljer, Sedlar och Polletter

samt

Numismatisk Litteratur

Inlämningar kan tas emot till och med **31 januari 1997**.

För upplysningar kring inlämning och inlämningsvillkor, kontakta auktionskommissarie Jan Karlsson, Götgatan 3, 753 15 Uppsala. Tel/fax: 018-54 83 42. Mobil: 010-279 09 86. Kontaktas säkrast på personsökare: 0749-100 956.

Praktverket över Haganders samling – en julklapp som varar länge!

**Sveriges och dess forna besittningars guldmynt och riksdaler från Gustav I
till Carl XVI Gustaf. Samling Julius Hagander**

Text: Lars O. Lagerqvist – **Katalog:** Hans Hirsch och Ulf Nordlind

Sveriges och dess forna besittningars mynthistoria från 1521 till våra dagar skildras i detta verk på ett fängslande sätt av Lars O. Lagerqvist. Katalogdelen är mycket utförlig med angivande av referens, proveniens m.m. Den inledande mynt- och penninghistorien behandlar också de lägre nominalerna, inräknat kopparmynten och sedlarna. Efter den egentliga katalogen följer olika bilagor i vilka vapenheraldiken, myntens inskrifter m.m. behandlas samt myntmästare och gravörer förtecknas.

Boken har text både på svenska och tyska och är bunden med skyddsomslag. Format 21 x 29,7 cm. Totalt 576 informativa och roande sidor. Alla 786 mynten i samlingen är avbildade i färg. Fotografierna har tagits av Gabriel Hildebrand.

Boken kan beställas från **Svenska Numismatiska Föreningen**
Banérgatan 17, n.b. 115 22 Stockholm, tel. 08-667 55 98, fax 08-667 07 71

Pris: 850 kronor + eventuellt porto. Medlemmar i Svenska Numismatiska Föreningen har möjlighet att köpa *ett* exemplar av boken till det reducerade priset 550 kronor + eventuellt porto.

INTERNATIONELLA AUKTIONER



FORTLÖPANDE INLÄMNING TILL VÅRA 3 ÅRLIGA AUKTIONER

Du som förut lämnat objekt till oss: Kom gärna med mer!

Du som hittills inte lämnat något: Pröva oss!

Dina objekt bjuds ut till vår **världsomspännande kundkrets**, som är intresserad av intressanta singelobjekt, såväl svenska som utländska, lotter och samlingar.

Du kan alltid vara säker på att få **högsta möjliga priser** för Ditt material. Din **trygghet** är att vi har **80-årig erfarenhet** och finner glädje i att hjälpa våra kunder till maximalt resultat.

Dödsbon och advokater anlitar ofta oss.

GRATIS RÅDGIVNING!

Ring gärna!

08-678 32 17

FAX 08-678 19 39

MYNTKOMPANIET

Birger Jarlsgatan 8, 3 tr
114 34 STOCKHOLM